

සේවා නියුක්ති ආදායමේ තක්සේරු වන ආදායම (Assessable Income for Employment Income)

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනත අනුව යම් පුද්ගලයෙකුගේ බද්දට යටත් වන ආදායම ප්‍රභවයන් 04 කි.

1. සේවා නියුක්ති ආදායම
2. ව්‍යාපාරයේ ආදායම
3. ආයෝජන ආදායම
4. වෙනත් ආදායම

යම් පුද්ගලයෙකු යම් ගෙවීමක් සඳහා සේවක සේවක සම්බන්ධතාවයක් මත සිදු කරන සේවා සැපයීම් **සේවා නියුක්ති ආදායම ලෙස සැලකිය හැකි** වේ.

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ 5 වැනි වගන්තිය අනුව සහ අනෙකුත් වගන්ති අනුව සේවා නියුක්ති ආදායමට බදු ගණනයේදී ප්‍රමුඛතම අවස්ථාව හිමිව ඇත. එනම් බදු ගණනයේදී එය පළමුවෙන්ම සලකා බැලීම සිදු කළ යුතුව ඇත.

5 වැනි වගන්තිය අනුව,

තක්සේරු වර්ෂයක සඳහා යම් පුද්ගලයෙකුට සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ආදායම එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා එම පුද්ගලයාගේ සේවා නියුක්තියෙන් ලද ලැබීම් සහ ලාභ ලෙස සලකා බැලිය යුතු වේ.

පනතේ 195 වැනි වගන්තියේ "සේවා නියුක්තිය" යන්න නිර්වචනය කර ඇත.

- (අ) (i) වෙනත් යම් තැනැත්තකුගේ සේවයෙහි යෙදී සිටින පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය:
- (ii) යම් අස්ථිත්වයක (Entity) කළමනාකරු ලෙස යම් පුද්ගලයෙකුගේ තත්ත්වය:
- (iii) ඉටු කරනු ලබන සේවාවන් සම්බන්ධයෙන් යම් ස්ථාවර හෝ නිශ්චය කරනු ලැබිය හැකි පාරිශ්‍රමික සඳහා හිමිකම් ලබාදෙන, යම් පුද්ගලයෙකුගේ තත්ත්වය:
- (iv) යම් පුද්ගලයකු විසින් දරන යම් රජයේ ධුරයක්:
- (v) සේවායෝජකයකුගෙන් හෝ සේවායෝජකයකු වෙතින් යම් ගෙවීමක් ලබන හෝ ලැබීමට ඇති හෝ සේවා නියුක්තියකු ලෙස හේ ඒ හා සමාන තත්ත්වයකින් වෙනත් යම් ප්‍රතිලාභ ලබන යම් පුද්ගලයකුගේ තත්ත්වය:
- (vi) යම් සංස්ථාවක හෝ සමාගමක අධ්‍යක්ෂවරයෙකු ලෙස ඇති තත්ත්වය,

අදහස් වන අතර

(ආ) ඊට යම් **අතීත, වර්තමාන, හෝ අනාගත** සේවා නියුක්තියක් ද ඇතුළත් වේ.

මෙම නිර්වචනයට අනුව අතීත, වර්තමාන හෝ අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තියද ඇතුළත් කළ යුතුව ඇත.

අතීත සේවා නියුක්ති ආදායම

විදුර මහතා ඉංජිනේරුවරයෙකු වන අතර වසර 05 ක කාලයක් Y&Y ඉන්ඩස්ට්‍රිස් ආයතනයේ සේවය කර ඉන් ඉවත් වී ජපානයට අයත් ගොඩනැගිලි ඉදිකිරීම් සමාගමේ ශ්‍රී ලංකාවේ ශාඛාවේ ප්‍රධාන ඉංජිනේරුවරයා ලෙස කටයුතු කරයි. පෙර ආයතනය සමඟ තවමත් සුභද සම්බන්ධතා පවත්වාගෙන යන අතර එම ආයතනයට අදාළ කාර්මික කටයුතු වලට අදාළව ලැබෙන ව්‍යාපාරික අවස්ථා Y&Y ආයතනයට ලබා දීමට කටයුතු දීමට කටයුතු කරනු ලබයි. ඒ අනුව විදුර මහතාට එම ගනුදෙනුවල වටිනාකමින් 5% මුදලක් ලබා දීමට Y&Y ආයතනය කටයුතු කරයි.

මෙම ලැබීම් විදුර මහතාගේ අතීත සේවා නියුක්තියට අදාළව ඇතිවන වර්තමාන ලැබීමක් වන බැවින් එයද, සේවා නියුක්ති ආදායමට ගණනයේදී සලකා බැලිය යුතු වේ.

අපේක්ෂිත සේවා නියුක්ති ආදායම

කුමාරතුංග මහතා පළපුරුදු විකුණුම් කළමනාකරුවෙකු වන අතර වර්තමානයේදී ප්‍රධාන පාරිභෝගික භාණ්ඩ විකුණුම් කරනු ලබන ආයතනයක් විකුණුම් කළමනාකරු ලෙස සේවය කරනු ලබයි. එම සමාගම හා තරඟකාරී ආයතනයක් විසින් කුමාරතුංග මහතාට සේවයට බැඳීමට ආරාධනාවක් ලැබුණද එයට එකඟ නොවීය. එම මහතා එකඟ කර ගැනීම සඳහා, සිය පවුල සඳහා විදේශ සංචාරයක් ලබා දෙන ලද අතර ඒ සඳහා එම ආරාධිත සමාගම රු. 2,000,000 පමණ වැය කර ඇත. ඉන්පසුව මා 04 ට පමණ පසුව ආරාධනාව පිළිගැනීමට එකඟ විය. නමුත් වෙළඳපොල තුළ ඇති වූ වෙනස්කම් හේතුවෙන් කුමාරතුංග මහතා බඳවා ගැනීම සිදු නොකිරීම එම ආරාධිත ආයතනය තීරණය කළ අතර, කුමාරතුංග මහතා පෙර සමාගම සමඟ සේවයේ නිරත වී සිටී.

එම රු. 2,000,000 වටිනාකමින් යුත් විදේශ සංචාරය සඳහා දරන ලද වියදම අපේක්ෂිත සේවා නියුක්තිය වෙනුවෙන් ලද ලැබීමක් ලෙස සලකා බඳදීමට යටත් විය යුතු වේ.

පනතේ 195 වැනි වගන්තිය අනුව "සේවා නියුක්තිය" යන්නෙන් යම් සේවා නියුක්තියක නිරත යම් පුද්ගලයෙකු අදහස් වේ.

පනතේ 195 වැනි වගන්තිය අනුව "සේවයෝජකයා", යන්නෙන්,

යම් සේවා නියුක්තියක සේවා නියුක්තියෙහි නිරත කරවන හෝ ඔහු වෙත වැටුප් ගෙවනු ලබන හෝ කලින් සේවා නියුක්තියකට සිටි සේවා නියුක්තියකට හෝ වෙනත් යම් තැනැත්තකුට එම සේවා නියුක්තියාගේ පූර්වා සේවා සඳහා යම් විශ්‍රාම වැටුපක් හෝ වෙනත් යම් පාරිශ්‍රමිකයක් ගෙවනු ලබන, යම් තැනැත්තෙකු අදහස් වේ. මෙහි පහත අනුරූප සටහනෙහි නිශ්චිතව දක්වා ඇති තැනැත්තා ඇතුළත් වේ.

අස්ථිත්වයක්	තැනැත්තා
සමාගමක් හෝ සංස්ථාගත කළ හෝ නොකළ පුද්ගල මණ්ඩලයක්	ඒ සමාගමේ හෝ පුද්ගල මණ්ඩලයේ අධ්‍යක්ෂවරයා, ලේකම්වරයා, කළමනාකරු හෝ වෙනත් ප්‍රධාන නිලධාරියා
හවුල් ව්‍යාපාරයක්	ප්‍රමුඛ හවුල්කරු හෝ ශ්‍රී ලංකාව තුළ වාසිකව සිටින යම් ක්‍රියාකාරී හවුල්කරුවෙකු, සහ කිසිදු ක්‍රියාකාරී හවුල්කරුවකු ශ්‍රී ලංකාව තුළ වාසිකව නොසිටින හවුල් ව්‍යාපාරයක් සම්බන්ධයෙන් වන විට, ඒ හවුල් ව්‍යාපාරයේ ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින අනුයෝජිතයා
භාරයක්	භාරයේ භාරකරු හෝ භාරකරුවන්

නිර්වාසික තැනැත්තෙකු	ඒ තැනැත්තාගේ ශ්‍රී ලංකාවේ සිටින අනුයෝජිතයා හෝ ඇටෝර් බලකරු
රජයේ ආයතනයක්	ගණකාධිකාරීවරයා හෝ මූල්‍ය අධ්‍යක්ෂවරයා හෝ පරිපාලන නිලධාරියා හෝ දෙපාර්තමේන්තු හෝ ආයතන ප්‍රධානියා හෝ අමාත්‍යාංශ ලේකම්වරයා හෝ කොමිෂන් සභාවේ හෝ කමිටුවේ සභාපතිවරයා හෝ පාරිශ්‍රමිකය ගෙවන වෙනත් යම් තැනැත්තෙකු:

බදුදුට යටත් කිරීමේ පදනම

දේශීය යටත් පනතේ 21 වැනි වගන්තිය අනුව යම් පුද්ගලයෙකු විසින් සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ආදායම ගණනයේදී එම පුද්ගලයා විසින් ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ වාරික සඳහා "මුදල් පදනම" මත සලකා බැලිය යුතු වේ.

පනතේ 22 වැනි වගන්තිය අනුව මුදල් පදනම මත ගිණුම් තැබීම යනු,

- (a) යම් තැනැත්තෙකුට ගෙවීමක් ලැබුණු විට හෝ ගෙවීමක් ලැබීමට සැලසු වූ විට එම තැනැත්තා එම මුදල උපයා ගැනීමක් ලෙසත්,
- (b) යම් තැනැත්තෙකු විසින් යම් වියදමක් හෝ වෙනත් මුදලක් ගෙවනු ලැබූ විට එම තැනැත්තා එය වැය කරනු ලැබූ ලෙස සැලකීම වේ.

මුදල් පදනම යටතේ ආදායම් හඳුනා ගැනීම

සංඛ මහතා විදුලක නිෂ්පාදකගේ සමාගමේ නිෂ්පාදන කළමනාකරු ලෙස සේවයේ නිරත වී සිටි අතර 2019/2020 තක්සේරු වර්ෂයට ලාභයට අදාළ ප්‍රසාද දීමනාව 2020 අප්‍රේල් 10 වෙනි දින ගෙවීම සිදු කරන ලදී.

මුදල් පදනමට අනුව ආදායම ලද දිනයට අනුව බදු සඳහා සලකා බැලිය යුතු බැවින් 2022/2023 තක්සේරු වර්ෂයට අදාළව සංඛ මහතාගේ සේවා නියුක්ති ආදායමක් ලෙස බදු ගණනය සඳහා සලකා බැලිය යුතු වේ.

තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා යම් පුද්ගලයෙකුට සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ලැබීම් සහ ලාභ ගණනය කිරීමේ දී එම තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී ඒ පුද්ගලයාට ඒ සේවා නියුක්තියෙන් ලැබුණු හෝ උපයන ලද පහත දැක්වෙන මුදල් ප්‍රමාණ ඇතුළත් කරනු ලැබිය යුතුය.

- (අ) වැටුප්, පඩිනඩි, නිවාඩු පඩි, අතිකාල දීමනා, ගාස්තු, විශ්‍රාම වැටුප්, කොමිස් මුදල, පාරිතෝෂික, ප්‍රසාද දීමනා සහ වෙනත් සමාන ගෙවීම්;
- (ආ) ජීවන වියදම් දීමනා, යැපීම් දීමනා, ගෙවල් කුලී, සංග්‍රහ වියදම් දීමනා හෝ ගමන් වියදම් දීමනා ඇතුළු පෞද්ගලික දීමනා ගෙවීම්;
- (ඇ) යම් පුද්ගලයකු හෝ එම පුද්ගලයාගේ ආශ්‍රිත තැනැත්තෙකු (ඥාතියෙකු) විසින් දරන ලද වියදම් නිදහස් කිරීම හෝ ප්‍රතිපූර්ණය කිරීම සඳහා ගෙවනු ලබන වියදම්;
- (ඈ) සේවා නියුක්ති කොන්දේසි වලට එකඟ වීම වෙනුවෙන් එම පුද්ගලයාට කරනු ලබන ගෙවීම්,

- (ඉ) සේවා නියුක්තයන් අතිරික්ත වීම හෝ සේවා නියුක්තිය අහිමි වීම හෝ සේවා නියුක්තිය අවසන් කිරීම නිසා කරනු ලබන ගෙවීම්;
- (ඊ) සේවා නියුක්තයා වෙනුවෙන් විශ්‍රාම අරමුදලකට ගෙවන ලද විශ්‍රාම දායක මුදල් සහ සේවා නියුක්තියා සම්බන්ධයෙන් විශ්‍රාම යාමේදී ලැබෙන මුදල්;
- (උ) යම් පුද්ගලයකුගේ හෝ එම පුද්ගලයාගේ ආශ්‍රිත තැනැත්තකුගේ ප්‍රතිලාභය උදෙසා වෙනත් තැනැත්තකුට කරනු ලබන ගෙවීම් හෝ පැවරීම්;
- (ඌ) යම් පුද්ගලයකු විසින් හෝ එම පුද්ගලයාගේ ආශ්‍රිත තැනැත්තෙකු විසින් සේවා නියුක්තිය ප්‍රකාරව ලබාගත් හෝ උපයාගත් ප්‍රතිලාභවල සාධාරණ වෙළඳපල වටිනාකම;
- (එ) සේවා නියුක්තිය සම්බන්ධයෙන් ලද ත්‍යාග ඇතුළු වෙනත් ගෙවීම්;
- (ඵ) සේවා නියුක්තියන් සඳහා වූ කොටස් යෝජනා ක්‍රමයක් යටතේ විභජනය කරන ලද කොටස්වල වෙළඳපොල වටිනාකමින් සේවා නියුක්තියාගේ දායක මුදල ඉවත් කළ විට ලැබෙන මුදල.

සේවා නියුක්ති ආදායම් ගණනයේදී ඉවත් කළ යුතු ලැබීම් හා ලාභ

පනතේ 5(3) වැනි වගන්තිය අනුව,

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා යම් පුද්ගලයෙකුට සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ලැබීම් සහ ලාභ ගණනය කිරීමේදී පහත දැක්වෙන දෑ බැහැර කරනු ලැබිය යුතුය.

- (අ) නිදහස් කරන ලද මුදල් ප්‍රමාණ සහ අවසාන රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම්;
- (ආ) සේවායෝජකයා වෙනුවෙන් ඒ පුද්ගලයා විසින් දරන ලද වියදම් නිදහස් කිරීම හෝ ප්‍රතිපූර්ණය කිරීම;
- (ඇ) සියලු පූර්ණ කාලීන සේවා නියුක්තියන්ට සමාන කොන්දේසි මත ප්‍රතිලාභ අත්වන අවස්ථාවක දී, එම පුද්ගලයාගේ දත්ත වෛද්‍ය හෝ වෛද්‍ය හෝ සෞඛ්‍ය රක්ෂණ වියදම් නිදහස් කිරීම හෝ ප්‍රතිපූර්ණය කිරීම;
- (ඈ) ප්‍රමාණය, වර්ගය සහ වාර ගණන අනුව, සේවා යෝජකයා විසින් ගිණුම් පෙන්වීම හෝ අදාළ පුද්ගලයාට වෙන් කිරීම අසාධාරණ හෝ පරිපාලනමය වශයෙන් ප්‍රායෝගික නොවීම හේතු කොටගෙන, විශේෂ සැලකිල්ලක් නොදැක්වීමේ පදනම මත සේවා නියුක්තියන්ට කරනු ලබන ගෙවීම් හෝ උපවිත වන ප්‍රතිලාභ;
- (ඉ) සේවා නියුක්තියන් උදෙසා වූ කොටස් යෝජනා ක්‍රමයක් යටතේ, සේවා නියුක්තියකුට ප්‍රදානය කර ඇති කොටස් අත්කර ගැනීමේ අයිතිවාසිකමක වටිනාකම හෝ අත්කර ගැනීමට මනාපය පළ කිරීමට ඉඩ දී ඇති කොටස්වල අදාළ අවස්ථාවේ වටිනාකම; සහ
- (ඊ) කොමසාරිස් ජනරල්වරයා විසින් අනුමත කරන ලද විශ්‍රාම වැටුප්, අර්ථසාධක හෝ ඉතිරි කිරීමේ අරමුදලක හෝ අර්ථසාධක හෝ ඉතිරි කිරීමේ සමිතියක සේවා නියුක්තියාගේ ගිණුමට සේවා යෝජකයා විසින් ගෙවනු ලබන දායක මුදල්.

බදු හිඳහස් සේවා නියුක්ති ආදායම් (3 වන උපලේඛනයේ සඳහන් පරිදි)

- (a) යම් තැනැත්තෙකුට සිදු වූ පෞද්ගලික හානියක් හෝ මරණයක් වෙනුවෙන් ගෙවනු ලබන වන්දි හෝ පාරිතෝෂිකය.
- (b) දේශීය ආදායම් කොමසාරිස්වරයා (CGIR) අනුමත කරන ලද අර්ථ සාධක අරමුදලකින් විශ්‍රාම යන අවස්ථාවේදී සේවකයාට ගෙවනු ලබන මුදල් ප්‍රමාණය
- (c) 1987 අප්‍රේල් මස 01 වන දින හෝ ඉන් පසුව කාලයට අදාළ විශ්‍රාම අරමුදලකින් හෝ සේවා නියුක්ති භාර අරමුදලකින් කරන ලද ආයෝජන මගින් ලද ආයෝජන ආදායම් ලැබීම්.
- (d) ශ්‍රී ලංකා රජය හෝ රජයේ ආයතනයක් මගින් රජයේ විශ්‍රාමිකයෙකුට විශ්‍රාම ආදායම් ලෙස ගෙවනු ලබන ප්‍රමාණය
- (e) රජයේ සේවකයෙකුට ලැබෙන වාහන බලපත්‍රයකින් එකී සේවකයාට උද්ගතවන ප්‍රතිලාභය

සේවා නියුක්ති ආදායමේ විෂදම් අඩු කිරීම [වගන්තිය 10(01)(a)]

දේශීය ආදායම් පනතේ 10 වැනි වගන්තිය අනුව සේවා නියුක්ති ආදායම ගණනයේදී කිසිදු විෂදමක් අඩු කිරීමට ඉඩ දෙනු නොලැබේ.

විෂදම් අඩු කිරීම ඉඩ නොදීම

විරාජ් මහතා ABC සමූහ ව්‍යාපාරයේ ප්‍රධාන ගණකාධිකාරී ලෙස සේවය කරයි. ආයතනයට යෑමට සහ ඒමට තම මෝටර් රථය භාවිතා කරන අතර ඒ සඳහා කිසිදු දීමනාවක් ආයතනයෙන් හිමි නොවන බැවින් ආදායම් බදු සඳහා සේවා නියුක්ති ආදායම ගණනයේදී දරන ලද රු. 750,000/- විෂදම අඩු කිරීමට ඉල්ලා ඇත.

10 වැනි වගන්තිය අනුව කිසිදු අඩු කිරීමකට ඉඩ දිය නොහැකි බැවින් දරන ලද මෙම විෂදම බදු සඳහා ආදායම ගණනයේදී අඩු කළ නොහැකි වේ.

මූල්‍යමය නොවන ප්‍රතිලාභවල වටිනාකම තීරණය කිරීම (Value of non cash benefits)

සේවායෝජකයාගේ හෝ වෙනත් යම් පාර්ශවයකින් සේවා නියුක්තියට අදාළව ලැබෙන මූල්‍යමය නොවන ප්‍රතිලාභවල වටිනාකම අනුව බදු ගණනය සඳහා යොදා බැලිය යුතු වේ. එහිදී පහත සඳහන් අනුපිලිවෙල යොදා ගැනීම කළ යුතු වේ.

- (1) එහි වෙළඳපොල අගය හඳුනා ගැනීම සිදු කිරීම.
- (2) එලෙස වෙළඳපොල අගය තීරණය කළ නොහැකි නම්, දේශීය ආදායම් කොමසාරිස්වරයා හෝ අමාත්‍යවරයා විසින් නිශ්චිතව දක්වා ඇති ප්‍රතිලාභවල වටිනාකම යොදා ගන්න.

2017 අංක 24 දරණ පනතට අදාළව **නිකුත් කළ නියෝගයේ සඳහන්** පරිදි ප්‍රතිලාභවල වටිනාකම් පනත ලෙස හඳුනා ගැනීම සිදු කළ යුතු වේ.

01. කොටස් ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම

සේවකයෙකුට ලබා දෙන කොටස්වල වටිනාකම සේව්‍යෝජකයා විසින් සේවකයන්ට කොටස් විභජනය කිරීමක් හෝ කොටස් අත්පත් කර ගැනීමට වාරණයක් ලබා දී ඇති විට ඉන් ප්‍රතිලාභයක් ඇති වීමට එය නොමිලේ හෝ අඩු වටිනාකමට ලබා දීම සිදු කළ යුතු වේ. එහිදී ප්‍රතිලාභය පනත ලෙස හඳුනා ගැනීම කළ යුතු වේ.

කොටස්වල ප්‍රතිලාභය	=	කොටස්වල/කොටස් වරණවල වෙළඳපොල වටිනාකම	-	කොටස් /වරණ සඳහා සේවකයා දරූ පිරිවැය
--------------------	---	-------------------------------------	---	------------------------------------

විදුරංග මහතා සමාගමේ වසර 10 පමණ සේවා කාලයක් සම්පූර්ණ කිරීම මත සේවකයන් සඳහා කොටස් බෙදා හැරීමේ ක්‍රමයක් (ESOF) යටතේ සමාගමේ කොටස් 2,000 ක් හිමිකමක් ලද අතර එය ලබා ගැනීමට එක කොටසකට රු. 20 බැගින් ගෙවීමට සිදු විය. එදිනට එම කොටසක වෙළඳපොල වටිනාකම රු. 50 ලෙස තීරණය කරන ලදී.

කොටස් හිමිකම ලැබීමෙන් විදුරංග මහතාට ලද සේවා නියුක්ති ප්‍රතිලාභය හඳුනා ගන්න.

02. නිවස ප්‍රතිලාභය

(i) සේව්‍යෝජකයා විසින් සපයනු ලබන ඕනෑම නිවාසයක වටිනාකම (Value of any residence provided by the employer)

සේව්‍යෝජකයා විසින් සපයනු ලබන ඕනෑම නේවාසික ස්ථානයක වටිනාකම ලෙස අවස්ථානුකූලව වෙළඳපොල වටිනාකම විය යුතුය.

වෙළඳපොල වටිනාකම නිශ්චය කරගත නොහැකි අවස්ථාවන් වලදී පහත ලෙස එහි වටිනාකම තීරණය කළ යුතු වේ.

විස්තරය	මාසික මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිලාභය (රු.)		
	වර්පනම් බදු වලට යටත් ප්‍රදේශ (In rated area)	වර්පනම් බදු වලට යටත් නොවන ප්‍රදේශ (In unrated area)	වතු බංගලා (Estate Bungalows)
සේවා යෝජකයා සපයන නිවාස	වැටුපෙන් 12.5%	වැටුපෙන් 10%	වැටුපෙන් 7.5%

• මෙහි වැටුප යනු : සේවක අර්ධසාධකයට යොදා ගන්නා වැටුප වේ.

උදාහරණ:

සෝමසුන්දර මහතා ABC සමාගමේ විධායක අධ්‍යක්ෂවරයෙක් ලෙස කටයුතු කරයි. ඔහුගේ මාසික වැටුප 300,000 ක් වන අතර නේවාසික පහසුකම් සඳහා නිවසක් ලබා දී ඇත.

- (a) එම නිවසේ මාසික කුලිය රු. 100,000 ක් ආයතනය විසින් ගෙවනු ලබයි නම් ප්‍රතිලාභය තීරණය කරන්න.
 - (b) මෙම නිවස ආයතනයට අයත් නිවසක් වේ නම් එය වරිපනම් බලප්‍රදේශයක පිහිටා ඇත්නම් ඇතිවන ප්‍රතිලාභය තීරණය කරන්න.
 - (c) ආයතනයෙන් මසකට රු. 10,000 සේවකයාගේ වැටුපෙන් අඩුකර ගනී නම් ප්‍රතිලාභය.
- (ii) සේව්‍යෝජකයා විසින් යම් නිවසක් වෙනුවෙන් වියදම් ප්‍රතිපූර්ණයක් සිදු කර ඇත්නම් සත්‍ය වියදම ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම ලෙස සැලකිය යුතු ය.

3. සේව්‍යෝජකයා විසින් සපයනු ලබන ප්‍රවාහන පහසුකමක වටිනාකම අගය කිරීම.

(Value of transport facilities provided by the employer)

- (i) සේවා යෝජකයා විසින් සේවකයෙකුට යම්කිසි මෝටර් රථයක (Motor Vehicle) පූර්ණ කාලීන හෝ අර්ධ කාලීන ලෙස පෞද්ගලික භාවිතය සඳහා ලබා දී ඇති විට, එම ප්‍රතිලාභයේ වෙළඳපොල වටිනාකම බද්දට යටත් විය යුතු අතර, එලෙස වෙළඳපොල වටිනාකම ගණනය කළ නොහැකි නම්, ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම පහත පරිදි ගණනය කළ යුතුය.

වාහන වර්ගය	මාසික මූල්‍ය නොවන ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම (රු.)		
	වාහනය (Vehicle)	ඊයදුරු (Driver)	ඉන්ධන (Fuel)
• ඕනෑම වර්ගයක්	20,000	10,000	20,000

එක් සේවකයෙකුට නිල හෝ පෞද්ගලික භාවිතය සඳහා එක් වාහනයකට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයක් සපයන ලැබූ විට එක් වාහනයක් පමණක් පෞද්ගලික පරිහරණය සඳහා ලබා දුන් ලෙස සලකා උපයන විට ගෙවීම් බදු ගණනය කළ යුතුය.

- (ii) සේව්‍යෝජකයෙකු විසින් සේවකයෙකුට පූර්ණ හෝ අර්ධ වශයෙන් පෞද්ගලික භාවිතය සඳහා මෝටර් බයිසිකලයක් ලබා දී ඇති විට එම ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම,

එන්ජින් ධාරිතාව නොසලකා,

- a) ඉන්ධන සහිතව ලබා දී ඇති විට මසකට රු. 5,000 වටිනාකමක් ද
 - b) ඉන්ධන රහිතව ලබා දී ඇති විට මසකට රු. 3,000 වටිනාකමක් ද
- ප්‍රතිලාභයේ වටිනාකම ලෙස සැලකිය යුතුය.

(iii) සේව්‍යෝජකයා විසින් විධිමත් ධාවන වාර්තා පවත්වාගෙන යන විට සේවා නියුක්තිකයෙකුට පුද්ගලික භාවිතයෙන් ලැබෙන ප්‍රතිලාභවල වටිනාකම එන්ජින් ධාරිතාව නොසලකා,

- a) මෝටර් රථයක් සඳහා කිලෝමීටරයකට රු. 25 කි. උපරිමය මසකට රු. 20,000.
- b) මෝටර් බයිසිකලයක් සඳහා කිලෝමීටරයකට රු. 5 කි.

(iv) සේව්‍යෝජකයා විසින් සේවා නියුක්තිකයකුට හිමි ඕනෑම මෝටර් රථයක් හෝ මෝටර් බයිසිකලයක් වෙනුවෙන් දරනු ලබන හෝ ප්‍රතිපූර්ණය කරනු ලබන ඉන්ධන හෝ නඩත්තු වියදම්වල සත්‍ය වටිනාකම සේවා නියුක්තිකයාගේ ප්‍රතිලාභය ලෙස සැලකිය යුතුය.

(v) රජය විසින් නිකුත් කළ වක්‍ර ලේඛයක්, විධිවිධානයක් හෝ රෙගුලාසියක් යටතේ එකී සේවකයාගේ නිල භාවිතය සඳහා වාහනයක් හෝ ඉන්ධන දීමනාවක් ලබා දී ඇති විට,

- වාහනයට → සේව්‍යෝජක දැරූ පිරිවැයෙන් 25%
- ඉන්ධන දීමනාවෙන් 25% (මෙය එක් වාහනයකට පමණක් අදාළ වේ)

4. සේව්‍යෝජකයා විසින් සපයනු ලබන අනෙකුත් ප්‍රතිලාභ, අනෙකුත් ප්‍රතිලාභ සැපයීමක් වේ නම්, ඒවා දී ඇති කොන්දේසිත් යටත්ව තීරණය කළ යුතු වේ.

ප්‍රතිලාභයේ ස්වභාවය	ප්‍රතිලාභ වටිනාකම
ප්‍රවාසිකයන් (expatriates) හට සපයන හෝටල් පහසුකම්	100% පිරිවැය
සහනදායී අනුපාතයක් යටතේ ලබාදෙන ණය	0% පිරිවැය
සේවකයන් ආදිය සැපයීම	100% පිරිවැය
විදුලිය, ගෑස් ආදිය සැපයීම	100% පිරිවැය
වෛද්‍ය ප්‍රතිලාභ සැපයීම	වෛද්‍ය බිල්පතින් 100%
නොමිලයේ සපයන ආහාර	100% පිරිවැය
දත්ත වෛද්‍ය, සෞඛ්‍ය හෝ රක්ෂණ වියදම් ගෙවීම් පූර්ණකාලීන සේවකයින්ට සමාන කොන්දේසි නොමැති තත්ත්වයක් මත ගෙවා ඇති විට	100% පිරිවැය
දුරකථන බිල්පත් ගෙවීම	50% පිරිවැය
රාජකාරී කටයුතු සඳහා නොවන කටයුතු සඳහා ලබාදෙන ගුවන් ටිකට්පත්	100% පිරිවැය
බදු ගෙවීම	ගෙවූ බදු මුදල

❖ “සමාන කොන්දේසි” යනුවෙන් එක් ශ්‍රේණියක සිටින සියළු සේවකයන්ට වෙනස් කොට සැලකීමකින් තොරව සමානව අදාළ වීම අදහස් වේ.

5. රජය විසින් නිකුත් කරන ලද වක්‍රලේඛනයක්, නියෝගයක් හෝ රෙගුලාසියක් යටතේ සංනිවේදන පහසුකම් සඳහා සේව්‍යෝජකයා දරන පිරිවැයෙන් 25% සේවකයාගේ ප්‍රතිලාභයක් ලෙස ගත යුතු වේ.

සේවා නියුක්ති විශ්‍රාම ප්‍රතිලාභ

සේවා නියුක්තිකයෝ විශ්‍රාම ගැනීමකදී හෝ රැකියාව අහිමි වීමකදී ලද ප්‍රතිලාභයන් එකවර ලැබීම ලෙස බදු ගණනයේදී ඇතුළත් කළ යුතු වේ.

විශ්‍රාම ප්‍රතිලාභයන් යන්නට පහත දැ ඇතුළත් වේ.

1. විශ්‍රාම පාරිතෝෂික
2. සංයුක්ත විශ්‍රාම වැටුප්
3. සේවක භාරකාර අරමුදලින් ලැබීම්
4. සේවක අර්ථසාධක අරමුදලින් ලැබීම් (පරිපාලන / අනුමත)
5. සේවක අහිමි වීම සඳහා වන්දි ලැබීම්

සේවකයන්ට ඒකාකාරීව අදාළ වන ලෙස යම් ක්‍රමවේදයක් අනුගමනය කරමින් සේවක වන්දි ගෙවීමක් සිදු කරයි නම්, සහනදායී බදු අනුපාත යටතේ බද්දට යටත් වන අතර එසේ නොවේ නම්, සමාන්‍ය බදු අනුපාතයන් යටතේ බද්දට යටත් විය යුතු වේ.

මූලික සේවා නියුක්තිය

යම් පුද්ගලයෙක් සේවා නියුක්තිකයන් කිහිපයක් සිදු කරන අවස්ථාවන්හිදී මූලික සේවා නියුක්තිය හඳුනා ගැනීම සඳහා මූලික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශයක් ලබා දීම සිදු කළ යුතු වේ. යම් පුද්ගලයෙකු සඳහා එක් මූලික සේවා නියුක්තියක් පමණක් තිබිය හැකි අතර ලබා දෙන ලද ප්‍රකාශය සේවකයා ඉවත් කර ගන්නා තෙක් අදාළ ලබා දී ඇති ප්‍රකාශනය වලංගු වන අතරම එසේ ප්‍රකාශනයක් සේවකයා විසින් ලබා දීමක් සිදු කර නොමැති නම් පහත අනුව සේවයෝජකයා විසින් ද්විතියික සේවා නියුක්තියක් ලෙස සලකන බදු කිරීම කළ යුතු වේ.

ද්විතියික සේවා නියුක්තිය

යම් සේවකයෙකු විසින් මූලික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශ ප්‍රකාශයක් නොලැබුණු සෑම අවස්ථාවකදීම සේවයෝජකයා විසින් අදාළ සේවකයා ද්විතියික සේවා නියුක්තියක නිරත වන බව සලකමින් රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කිරීමේ කාර්යයන් සිදු කළ යුතු වේ. ඒ අනුව ද්විතියික සේවා නියුක්තියකදී බදු අඩු කිරීම පහත ලෙස කළ යුතු වේ.

පුද්ගල ආදායම් අත්තිකාරම් බද්ද

- (i) 2023.04.01 දිනට සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි, මාසික දළ වැටුප රු. 100,000 හෝ තක්සේරු වසරකට රු. 1,200,000 ක් ඉක්මවන වැටුප සඳහා සේවයෝජකයා විසින් පුද්ගල ආදායම් අත්තිකාරම් බද්ද අඩු කළ හැකිය.

(මෙම යෝජනා ක්‍රමය "පුද්ගල ආදායම් අත්තිකාරම් බද්ද (APIT) ලෙස හැඳින්වේ)

මෙහි වැටුප යනු ලැබෙන මූල්‍යමය ප්‍රතිලාභයන්ගේ එකතුවයි.

- දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල් විසින් නිකුත් කරන ලද මාර්ගෝපදේශයට අනුව පුද්ගල ආදායම් (අත්තිකාරම් බද්දෙහි වැදගත් කරුණු පහත දැක්වේ)
 - ආදායම් බදු ගෙවීමට බැඳී සිටින සෑම සේවකයෙකුගේම කැමැත්ත ඇතිව, ඔහුගේ සේවා නියුක්ත ආදායමෙන් ආදායම් බදු අඩු කිරීම, ඔහුගේ සේවා නියුක්ත ආදායමෙන් ආදායම් බදු අඩු කිරීම, ඔහුගේ පාරිශ්‍රමික ගෙවන අවස්ථාවේදී සෑම සේවයෝජකයෙකු විසින්ම කළ යුතුය. එවැනි සේව්‍යාත්තික ප්‍රතිලාභයක් නම් ගෙවීම් වලින් අඩු කිරීමට අදාළ සේවකයාගේ කැමැත්ත අවශ්‍ය නොවේ.

ඊට ආදල බදු වගු පහත පරිදි වේ.

ආදායම් වර්ගය	අදාල වගුව
ප්‍රාථමික සේවානියුක්ත ප්‍රකාශන ලබා දී ඇති ශ්‍රී ලංකාවේ ඕනෑම වාසික සේවකයෙකුගේ (කැමැත්ත ලබා දී ඇති) හෝ පුරවැසියෙකු වන අනේවාසික සේවාකයෙකුගේ සේවා නියුක්තියෙන් උපයන නිත්‍ය ලාභ මත.	වගුව 01
එකවර ගෙවීම් මත	වගුව 02
එකවරක් පමණක් කරන ගෙවීම් (සේවාවන් ප්‍රතිලාභ මත) (සේවකයාගේ කැමැත්ත නොසලකා)	වගුව 03
ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියෙකු නොවන අනේවාසික සේවකයෙකුට කරන ගෙවීම් මත (ඔවුන්ගේ කැමැත්ත නොසලකා)	වගුව 04
යම් සේවකයෙකුගේ ප්‍රාථමික සේවා නියුක්තියෙන් උපයන මාසික නිත්‍ය ලාභ රු. 100,000 නොඉක්මවන නමුත් තක්සේරු වර්ෂයේ ඕනෑම මාසයක් දක්වා සමුච්චිත ලාභ රු. 300,000 ඉක්මවන විට.	වගුව 05
සේවායෝජකයා විසින් සේවකයාගේ බදු වගකීම ගෙවන විට හෝ ප්‍රතිපූර්ණය කරන විට.	වගුව 06
ප්‍රාථමික සේවා නියුක්ති ප්‍රකාශනය සපයා නැති සේවකයෙකුට හෝ එක් සේවා යෝජකයෙකුට වැඩි ගණනක් යටතේ සේවා නියුක්ති සේවකයෙකුට කරන ගෙවීම් මත.	වගුව 07

සේවා නියුක්තිකයෙකු විසින් ආදායම් වාර්තාවක් ඹාර දීමේ අවශ්‍යතාවය

පනතේ 94 වැනි වගන්තියේ පළමු උප වගන්තිය අනුව යම් පුද්ගලයෙකුට රඳවා ගැනීම් බදු අඩු කර සේවා නියුක්ති ආදායමක් පමණක් ලැබෙන්නේ නම් වාර්තාවක් භාර දීම අවශ්‍ය නොවේ. නමුත් යම්භෙයකින් වාර්තාවක් භාර දෙන ලෙස දේශීය ආදායම් කොමසාරිස්වරයා විසින් යම් නියම කිරීමක් (වාර්තාවක් නිකුත් කිරීමක්) සිදු කර ඇත්නම් එය භාර දීමට වගකීමෙන් බැඳීමක් ඇති වේ.

*** API T සඳහා Sec/2022/E/04/S බලන්න.

ව්‍යාපාර ආදායම් ~ 6 වන වගන්තිය (Business Income)

පුද්ගලයෙකු ව්‍යාපාරයක නිරතවෙමින් ලැබෙන ආදායම මෙම ගණනය සඳහා යොදාගත යුතුය.

මෙහි ව්‍යාපාරය යනු, පනතේ 195 වගන්තියේ නිර්වචනයට අනුව "එම වැඩ පිළිවෙලෙහි කාලසීමාව කෙතරම් කෙටි වුවද යම් වෙළඳාමක්, වෘත්තියක්, රැකියාවක් හෝ ව්‍යාපාරික ස්වරූපයක් සහිත තනි වැඩ පිළිවෙලක් වන අතර එයට අතීත, වර්තමාන හෝ අනාගත යම් ව්‍යාපාරයක් ඇතුළත් වේ".

වෙළඳාමක් හඳුනා ගැනීමේදී සැලකිලිමත් විය යුතු සාධක

1. විකුණන දේ - පෞද්ගලිකව භාවිතා කළ නොහැකි
2. හිමිකාරීත්වයේ කාලසීමාව - ඉතා කෙටි කාලසීමාවක් සඳහා වත්කම් හිමිකාරීත්වයේ තිබෙනම් එය අයෝජනයක් වෙනුවට වෙළඳාමක් ලෙස අදහස් කරයි.
3. පුනරාවර්තනය - ගණුදෙනුව නැවත නැවත කිරීම වෙළඳාමක් ලෙස යෝජනා කරයි.
4. අතිරේක කටයුතු - යම් වත්කමක් විකිණිය හැකි භාණ්ඩයක් බවට පත්කිරීමේ ක්‍රියාවලිය වෙළඳාමක් ලෙස අදහස් කරයි.
5. අභිප්‍රේරණය - ලාභයක් හෝ ලාභයක් ලබා ගැනීමේ අරමුණෙන් වෙළඳාම් කිරීම අවශ්‍ය වේ.
6. විකිණීමේ අභිප්‍රාය - වෙළඳාමකදී සාමාන්‍යයෙන් විකුණනු ලබන්නේ ලාභ ලබා ගැනීමේ අපේක්ෂාවෙන් මිලදී ගත් භාණ්ඩ වේ.

මෙම නිර්වචනයට යම් සේවා නියුක්තියක් ඇතුළත් නොවේ. (ඊට හේතුව වන්නේ ප්‍රමුඛතාවය මත (Dominant) සේවා නියුක්ති ආදායම දැනටමත් ගණනය කර ඇති නිසාවෙනි).

එමනිසා මෙම කොටසේදී අප සලකන බලන්නේ එවැනි ව්‍යාපාර කටයුත්තකින් ගණනය වන ලාභ සහ ආදායම් වේ.

ව්‍යාපාරයක් සිදු කරන තැනැත්තා තනි පුද්ගල, හවුල් හෝ සමාගමක් වශයෙන් ඔහු සිදු කරන එම කාර්යය මත ගිණුම් ක්‍රියාවලිය තුළ ආදායම් වියදම් ගලපා ලාභය හෝ අලාභය ගණනය කරයි.

- මෙම කටයුතු සඳහා පොදුවේ පිළිගත් ගිණුම්කරණ සංකල්ප භාවිතා කරන අතර එම සංකල්ප එලෙසින්ම බදුකරණය සඳහා ද පිලිගනී.

❖ එමනිසා මෙම ගණනය කිරීම් සඳහා **උපචිත පදනම් (Accrual Basis)** ගිණුම් ක්‍රමය යොදාගත යුතුය.

ගිණුම් ක්‍රියාවලිය තුළ ව්‍යාපාරයට අදාළ ආදායම් සහ වියදම් හඳුනාගෙන ඇතත් බදුකරණ ක්‍රියාවලිය තුළදී ද ඇතුළත් විය යුතු **ආදායම්** සහ **වියදම්** ගැලපීම් පිළිබඳ දක්වා ඇත.

ඒ අනුව ගිණුම්කරණ ක්‍රියාවලිය තුළ ගණනය කර ඇති ලාභය/(අලාභය) එලෙසම යොදාගෙන එම ලාභය/(අලාභය) බදු පනතේ සඳහන් නීතියට අනුකූල ද? නොවිද? යන්න සැසඳුමක් පිළියෙල කල යුතුය. එය පහත පරිදි වේ.

බදු පරමාර්ථ සඳහා සැපයුම් ප්‍රකාශය

විස්තරය	+	-
ගිණුම්කරණ අනුව		
ලාභය	XXX	
අලාභය		XXX
අඩු කල නොහැකි වියදම්	XXX	-
අඩු නොකල අඩු කල හැකි වියදම්	-	XXX
බැර නොවූ එකතු විය යුතු ආදායම්	XXX	-
	XXX	XXX
බදු සඳහා ගැලපූ ලාභය/(අලාභය)	XXX	

යම් තක්සේරු වර්ෂයක් තුළ ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාමෙන් පුද්ගලයෙකු ලබන ලාභ සහ ලැබීම් ගණනය කිරීමේදී පහත සඳහන් දෑ ඇතුළත් කළ යුතුය.

- ✓ සේවා ගාස්තු
- ✓ වෙළඳ තොගය (විකුණුම්)
- ✓ ව්‍යාපාරයක ප්‍රාග්ධන වත්කම් හෝ වගකීම් උපලබ්ධි ලාභ (වගන්තිය 17)
- ✓ ව්‍යාපාරයක ක්‍ෂය කළ හැකි වත්කම් උපලබ්ධි ලාභ (වගන්තිය 16)
- ✓ ව්‍යාපාරය පවත්වා ගැනීමට හෝ නැවැත් වීමට ලැබූ මුදල්
- ✓ ව්‍යාපාරය මත ලැබූ ත්‍යාග
- ✓ ව්‍යාපාරයට අනුයෝජිත වූ වෙනත් ආදායම් ඇතුළු දෑ අයිති වේ.

එම ආදායම් ගිණුම්කරණ ක්‍රියාවලියේදී හඳුනාගෙන ඇත්නම් නැවත ගැලපීමක් අවශ්‍ය නොවේ. නමුත් ඒවා නිසිපරිදි ආගණනය කර නොමැති නම් නිවැරදිව ගණනය කර ඇතුළත් කල යුතුය.

ප්‍රශ්නය

ව්‍යාපාර සමඟ ඵලදායී ලෙස සම්බන්ධ වී ඇතැයි යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ කුමක්ද?

පිළිතුර

ව්‍යාපාර සමඟ ඇතිවන යම් ආකාරයක බැඳියාවක්, ආශ්‍රිත කටයුත්තක් හෝ සම්බන්ධයක් ඉන් අදහස් වේ. එමනිසා එය ව්‍යාපාර ආදායම්වලින් ඇති වූවක් ලෙස සැලකේ.

උදාහරණ

නිෂ්පාදන සමාගමක් සම්බන්ධයෙන් සැලකීමේදී, අමතර ගබඩා ඉඩකඩ කෙටි කාලයක් සඳහා කුලියට දුන්නේ නම් එයින් උපයනු ලබන කුලී ආදායම ව්‍යාපාර කටයුතුවලට ඵලදායී ලෙස සම්බන්ධ වන අතර එම කුලී ආදායම ව්‍යාපාර ආදායමක් ලෙස සැලකේ.

ව්‍යාපාර ලැබීම් සහ ලාභ ගණනය කිරීමේදී පහත සඳහන් බැහැර කරනු ලැබිය යුතුය.

- (a) නිදහස් කරන ලද මුදල් ප්‍රමාණ සහ අවසාන රඳවා ගැනීමේ ලැබීම්
- (b) යම් තැනැත්තෙකුට සේවා නියුක්තියෙන් ලැබෙන ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් කරනු ලබන මුදල් ප්‍රමාණයන්.

අඩු කිරීම්

දේශීය ආදායම් පනතේ අඩු කිරීම් සියළුම ආදායම් ප්‍රභවයන්ට අදාළව සාකච්ඡා කරන අතර, සාමාන්‍යයෙන් අඩු කිරීම් ප්‍රධාන කාණ්ඩ තුනකට අයත් වේ.

- ✓ සාමාන්‍ය අඩු කිරීම් (10 වැනි වගන්තිය)
- ✓ ප්‍රධාන අඩු කිරීම් (11 වැනි වගන්තිය)
- ✓ විශේෂිත අඩු කිරීම් (12 - 19 සහ 24 වැනි වගන්තිය)

එමෙන්ම ව්‍යාපාර ආදායම් ගණනයේදී ඊට අදාළ වියදම් නිසිපරිදි අඩු කර ඇත්නම් වෙනත් ගැලපීමක් අවශ්‍ය නොවන අතර වියදම් අඩුකිරීම් පිලිබඳ නියමයන් පනතේ 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 සහ 24 වන වගන්තීන්හි විස්තරාත්මකව දක්වා ඇත.

- ✓ එම වගන්ති මඟින් ඉඩ නොදෙන වියදමක් හෝ ප්‍රමාණයක් අදාළ පරිදි නැවත ගැලපිය (එකතු) යුතු අතර
- ✓ එම වගන්ති මඟින් ඉඩදෙන අතිරේක වියදම් බදු ගැලපුම් වලදී අඩු කළ යුතු වේ.

එමනිසා මෙම වගන්ති මඟින් දක්වා ඇති නියමයන් මොනවාද යන්න වටහා ගැනීම වැදගත් වේ.

සාමාන්‍ය අඩු කිරීම්

❖ **10 වන වගන්තිය (අඩු කිරීමට ඉඩ නොදෙන වියදම්)**

මෙම වගන්තිය තුළ ආදායම ඉපැයීමට අදාළ නොවන පහත වියදම් ඉඩ නොදේ. එවැනි වියදම් වෙනොත් ඒවා නැවත ගලපන්න. ඒවානම්,

- i. තැනැත්තෙකුගේ ගෘහස්ථ වියදම් - රාජපක්‍ෂ එදි දේශීය ආදායම් නඩුව
- ii. මෙම පනත මඟින් අය කරනු ලබන ආදායම් බදු හෝ දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයා විසින් නිශ්චිතවම දක්වා ඇති බදු (ESC, FS, VAT)
- iii. ලිඛිත නීතියක් කඩ කිරීම මත රජයකට හෝ දේශපාලන උප බෙදීමකට ගෙවන දණ්ඩන සහ දඩ මුදල් (Fines and Penalties)
- iv. නිදහස් කරන ලද මුදල් හෝ අවසන් රඳවා ගැනීමේ ගෙවීම් ඉපැයීමට දැරූ වියදම්
- v. සේවා නියුක්ති ආදායම ගණනය කිරීමේදී ඇතුළත් නොවූ නමුත් සේවයෝජක ගෙවූ යම් ගෙවීමක්
- vi. අනුමත නොවූ විශ්‍රාම, අර්ථ සාධක හෝ ඉතිරි කිරීමේ අරමුදල් සඳහා කළ ගෙවීම්
- vii. සංග්‍රහ කටයුතු සඳහා වෙන් කරන ලද හෝ දරන ලද වියදම්
- viii. මේ දක්වා දරා නොමැති අනාගත වියදමක් වෙනුවෙන් ගිණුම් වලින් සංචිත වලට මාරු කිරීම් (වෙන්කිරීම්)
- ix. සුදු, ඔට්ටු ලොතරැයි සඳහා දරන ලද වියදම් (එවැනි ව්‍යාපාර හැර)
- x. කොමසාරිස්වරයා විසින් නිශ්චිතව දක්වා ඇති බදු හෝ වෙනත් අය කිරීම්
- xi. රඳවාගත් බදු අඩු කළ යුතු ගෙවීමකින් එම රඳවාගත් බදු අඩු කර නොමැති විට එම වියදම

ගෘහස්ථ වියදම් (වගන්තිය 197)

යම් පුද්ගලයෙකු තමා සම්බන්ධයෙන් වියදම් දරන අවස්ථාවකදී, එම වියදම්,

- ✓ වාසස්ථාන මෙන්ම ආහාරවේල, පාන වර්ග, විනෝදාස්වාදය හෝ වෙනත් විවේකකාල ක්‍රියාකාරකම් සපයාදීම ඇතුළුව පුද්ගලයා නඩත්තු කිරීමේදී.
- ✓ එම පුද්ගලයා යාම් ඒම් නිවසේ සිට සිදු කරන විට ගමනාගමන වියදම.
- ✓ රැකියා ස්ථානයෙන් පිටත පැළඳීම සඳහා සුදුසු නොවන වස්ත්‍ර හැරුණු විට, පාවහන් ද ඇතුළුව එම පුද්ගලයා වස්ත්‍ර මිලදී ගැනීමේදී.
- ✓ එම පුද්ගලයා විසින් පවත්වනු ලබන ව්‍යාපාරයකට සෘජුව අදාළ වන්නා වූ උපාධියක් හෝ ඩිප්ලෝමා පාඨමාලාවක් නොවන අධ්‍යාපනයක් හැර එම පුද්ගලයාට අධ්‍යාපනය ලබා දීමේදී හෝ
- ✓ එම පුද්ගලයෙකුගේ ණය කාඩ්පත් ණය ඇතුළුව ඔහුගේ පුද්ගලික ණය ගෙවීමේදී දරණතාක් දුරට ගෘහස්ථ වියදම්.

යම් පුද්ගලයෙකුට ගෙවීමක් කිරීමේදී හෝ වෙනත් අර්ථලාභයක් සැපයීමේදී වෙනත් තැනැත්තෙකු වියදම් දරන අවස්ථාවකදී, පහත අවස්ථා හැරුණු විට එම වියදම ගෘහස්ථ වියදමක් ලෙස සලකයි.

- ✓ එම පුද්ගලයාගේ ආදායම ගණනය කිරීමේදී කිරීමේදී එහි ගෙවීම හෝ අර්ථලාභය ඇතුළත් කරනු ලබන තාක් දුරට
- ✓ එම ගෙවීම හෝ අර්ථලාභය සඳහා සමාන වෙළඳපොළ වටිනාකම ප්‍රතිශ්ඨාවක් එම පුද්ගලයා සපයා දෙනතාක් දුරට
- ✓ වියදම් කරන ලද මුදල් ප්‍රමාණය ඒ සඳහා ගිණුම් පෙන්වීම අසාධාරණ හෝ පරිපාලනමය වශයෙන් ප්‍රයෝගික නොවන විට

❖ **11 වන වගන්තිය (ප්‍රධාන අඩු කිරීම්)**

මෙහිදී වියදමක් අඩු කිරීමට කොන්දේසි තුනක් සැපිරිය යුතුය. මෙම කොන්දේසි ආයෝජන ආදායම් සඳහා ද අදාළ වේ. එනම්,

- i. එම ව්‍යාපාරය සඳහා දැරූ
- ii. ආදායම් ඉපයීම සඳහා දැරූ
- iii. අදාළ තක්සේරු වර්ෂය තුළ දරන ලද

නමුත් වෙනත් වගන්තියකින් ඉඩ දී නොමැති නම් ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වියදම් අඩු කළ නොහැක.

ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වියදමක් යනු,

විශේෂිත අඩු කිරීම්

- ✓ පොලී වියදම් - (12 වගන්තිය)
- ✓ වෙළඳ තොග සඳහා දීමනාව (13 වගන්තිය)
- ✓ අලුත්වැඩියා, කිරීම් හා වැඩි දියුණු කිරීම් (14 වන වගන්තිය)
- ✓ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් සහ කෘෂිකාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම් (15 වගන්තිය)
- ✓ ප්‍රාග්ධන දීමනා හා තුලනය කිරීමේ දීමනාව (16 වගන්තිය)
- ✓ ව්‍යාපාර දීමනා හා බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමේදී සිදුවන පාඩු (17 වගන්තිය)
- ✓ මූල්‍ය පිරිවැයෙහි අඩු කළ හැකි මුදල (18 වගන්තිය)
- ✓ ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන පාඩු (19 වගන්තිය)
- ✓ බොල්ණය වියදම (24 වගන්තිය)

❖ **12 වන වගන්තිය - පොලී වියදම්**

මෙම වගන්තිය තුළ ව්‍යාපාරයේ ආදායම් ඉපැයීමට හෝ ආදායම් ඉපැයීමට වත්කම් මිලදී ගැනීමකට ගත් ණය මත පොලී අඩු කළ හැකි බව දක්වා ඇත. (මේ සමඟ 18 වන වගන්තියද සලකා බැලිය යුතුය.) තුනී ප්‍රාග්ධනීකරණ රීතිය.

❖ **13 වන වගන්තිය - වෙළඳ තොග සඳහා වියදම්**

වෙළඳ තොගය පිළිබඳව අදාළ ගිණුම් ප්‍රමිතියේ සඳහන් කරුණු මෙම වගන්තිය මඟින් පහත පරිදි ස්ථාපනය කර ඇත. එනම් පහත තොග වියදම් ඉඩ දෙනු ලැබේ.

✓	ආරම්භ වෙළඳ තොගයේ වටිනාකම	xxx
	සහ	
✓	වසර තුළ එම වෙළඳ තොගයට ඇතුළත් විය යුතු වටිනාකම (ගැණුම්)	xxx
		xxx
✓	එම අගයෙන් වසර අග වෙළඳ තොගයේ අගය	(xx)
	වෙළඳ තොග භාවිතය (විකුණුම් පිරිවැය)	xxx

“වෙළඳ තොග” යන්නෙන් යම් තැනැත්තෙකුගේ ව්‍යාපාරයක සාමාන්‍ය ව්‍යාපාරික කටයුතු වලදී විකුණනු ලබන හෝ විකිණීමට අපේක්ෂා කරනු ලබන එම තැනැත්තා සතු වත්කම්, එම වත්කම් මත කෙරීගෙන යන කාර්යය එම වත්කම් වලට, අන්තර්ගත කළ හැකි යම් ද්‍රව්‍ය පිළිබඳ තොග සහ පරිභෝජනය කළ හැකි ද්‍රව්‍ය ඇති ගබඩා අදහස් වේ. (195 වගන්තිය)

“ප්‍රාග්ධන වත්කම්” සහ “ණය කළ හැකි වත්කම්” වෙළඳ තොග යන නිර්වචනයට අයත් නොවේ.

❖ **14 වන වගන්තිය - අළුත් වැඩියා සහ වැඩි දියුණු කිරීම**
 මෙහිදී අදාළ අළුත්වැඩියා හෝ වැඩි දියුණු කිරීම් වියදම් ක්‍ෂය වන වත්කමක් සම්බන්ධයෙන් දරා ඇති විට ඒවා අයහාර හෝ ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වුවද පහත පිරිවැය යටතට ඉඩ දෙනු ලැබේ.

✓ වැඩි දියුණු කිරීම් යන්නට ක්‍ෂය කල හැකි වත්කමේ තාවකාලික වැඩිවන ආකාරයේ අලුත්වැඩියා හා වැඩි දියුණු කිරීම් අදාල නොවේ.

❖ **15 වන වගන්තිය - පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් සහ කෘෂි කාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම්**

මෙම වගන්තිය මගින් අවශ්‍යතා සපුරාලන ඉහත වියදමක් ඒවා අයහාර හෝ ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වුවද ඉඩ දෙනු ලැබේ.

✓ i. පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් - Research & Development Expenditure
 ව්‍යාපාරයේ වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා විද්‍යාත්මක, කාර්මික, කෘෂිකාර්මික හෝ වෙනත් පර්යේෂණ හෝ නව නිපැයුම් සඳහා වූ ව්‍යාපාරය සංවර්ධනය කිරීම සඳහා වන හෝ නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලි වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා දැරූ වියදම් ඉඩ දෙනු ලැබේ.

✓ මෙවැනි පර්යේෂණයක් ශ්‍රී ලංකාවේ ආයතනයක් හරහා සිදු කලේ නම් 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 යන වසර තුන තුලදී දැරූ විට තවත් 100% ක ප්‍රමාණයක් අතිරේකව ඉඩ දෙනු ලබයි. (අන්තර්කාලීන විධිවිධාන)

✓ නමුත් පර්යේෂණ කටයුතු සඳහා මිලදී ගන්නා ලද උපකරණ වියදම් අඩු කිරීමට ඉඩ නොදේ.

- ✓ ii. කෘෂි කාර්මික කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ වියදම් යන්නෙන්
- ඉඩමක් වගාවට හෝ සත්ව පාලනයට සුදානම් කිරීමේ වියදම්
 - එම ඉඩමේ පැළ වගා කිරීමේ වියදම්
 - එම ඉඩමේ සතුන් ඇති කිරීම සඳහා සතුන් මිලදී ගැනීමේ වියදම්
 - මසුන් ඇති කිරීම සඳහා ටැංකි, පොකුණු, ජලය සැකසීම, මසුන් මිලදී ගැනීමට දරන වියදම් ආදිය සම්පූර්ණයෙන් ඉඩ දෙනු ලබයි.

❖ **16 වන වගන්තිය - ප්‍රාග්ධන දීමනා සහ තුලනය කිරීමේ දීමනා**

i. **ප්‍රාග්ධන දීමනාව - Capital Allowances**
ක්‍ෂය විය හැකි වත්කමක් පිළිබඳව සැලකීමේදී ව්‍යාපාරයේ ආදායම් ඉපයීම සඳහා අයිතිකරු විසින් අත්පත් කරගත් (කල්බදු වත්කම්ද ඇතුළුව) වර්ෂය තුල ආදායම් ඉපයීමට භාවිතා කළ, ක්ෂය විය හැකි වත්කමක් සඳහා පහත නියමයන්ට අනුකූලව ප්‍රාග්ධන දීමනා අඩුකර ගැනීමට මෙම වගන්තිය තුළින් ඉඩ දී ඇත.

සාමාන්‍ය අඩු කිරීම්

- ගිණුම්කරණ ක්ෂය වසරේ දක්වා ඇති අගය ඉඩ නොදෙන වියදමකි. එය නැවත ගැලපිය යුතුය.
- කොන්දේසි සපුරන ක්ෂය විය හැකි වත්කම් සඳහා ප්‍රාග්ධන දීමනා පහත ආකාරයට ගණනය කර අඩු කළ යුතුය.

- ✓ මිලදී ගත් වර්ෂය සඳහා ක්ෂය පදනම (Depreciation Basis) මත අදාළ අනුපාතිකව ප්‍රාග්ධන දීමනා ලබාගත යුතුය. ක්ෂය පදනම වන්නේ පිරිවැය හෝ ඊට පසු එයට එකතු කළ අගයන්ගේ වටිනාකමයි.
 - ✓ සරළ මාර්ග ක්‍රමයට ප්‍රාග්ධන දීමනා ගණනය කළ යුතුය.
 - ✓ ඉවත් කරන වසරේ ප්‍රාග්ධන දීමනා අය නොකළ යුතුය.
 - ✓ මිලදී ගත් වර්ෂයටම ප්‍රාග්ධන දීමනාව ගණනය කරයි.
- පනතේ 4 වන උප ලේඛනයේ සඳහන් ආකාරයට ප්‍රාග්ධන දීමනා ලබාගත යුතුය. ඒ සඳහා පහත වගුව භාවිතා කරන්න.

2018/04/01 දින හෝ ඊට පසුව මිලදී ගත්/අත්පත් කරගත් වත්කම් සම්බන්ධව,

පන්තිය	ක්ෂය විය හැකි වත්කම්	වර්ෂ ගණන	ක්ෂය අනුපාතය
01	පර්යන්ත උපකරණ සමග පරිගණක සහ දත්ත හසුරුවන මෙවලම්.	05	
02	බස් රථ සහ කුඩා බස් රථ, බඩු වාහන, ඉදිකිරීම් සහ භූමි චලන මෙවලම්, බැති සාමාන්‍ය කාර්යය හෝ විශේෂිත උක් රථ, ට්‍රේලර් සහ ට්‍රේලර් සහිත කන්ටේනර් සහ නිෂ්පාදනයේදී භාවිතා කරන පිරියත සහ යන්ත්‍ර සූත්‍ර	05	
03	දුම්රිය පාර මත ධාවනය කෙරෙන කාර් රථ, ජංගම යන්ත්‍ර සහ උපකරණ, යාත්‍රා, පාරු, ටග් බෝට්ටු සහ සමාන ජන ප්‍රවාහන උපකරණ, අහස් යානා විශේෂිත මහජන උපයුක්ත පිරියත උපකරණ සවි කිරීම් සහ උපකරණ, වෙනත් පන්තියක් තුළ ඇතුළත් නොකරන ලද යම් ක්ෂය විය හැකි වත්කම්	05	
04	ගොඩනැගිලි, ව්‍යුහ සහ ස්ථිර ස්වභාවයේ සමාන දේ.	20	
05	කීර්ති නාමය හැර අස්පාශ්‍ය වත්කම්	වත්කමේ සත්‍ය ඵලදායී ජීව කාලය හෝ එම ජීවකාලය අවිනිශ්චිත නම් වසර 20	
06	දියර කිරි නිෂ්පාදනයට යොදා ගන්නා කිරි දොවන යන්ත්‍ර	02	

2018/04/01 දිනට පෙර (තක්සේරු වර්ෂ 2018/19 පෙර) අත්පත් කරගත් වත්කම් වෙනුවෙන් ප්‍රාග්ධන දීමනාව පැරණි පනත අනුව පහත පරිදි හිමිකරගත යුතුය.

2018/04/01 දිනට පෙර කල්බදු පදනම මත අත්පත් කරගත් වත්කම් සම්බන්ධව ප්‍රාග්ධන දීමනාව හිමි නොවේ.

වත්කම් වර්ගය		අත්පත් කරගත් වර්ෂය	
		2010/11 දක්වා	2011/12 - 2017/18
1.	පිරියත, යන්ත්‍ර හා උපකරණය - ඉදිකිරීම් කර්මාන්තය - අපනයන කර්මාන්තය - අනෙකුත්	25% 12.5% 12.5%	33 1/3% 50% 33 1/3%
2.	මෝටර්, වාහන හා ගෘහ භාණ්ඩ	20%	20%
3.	ඕනෑම ඉදිකරන ලද සුදුසුකම් ලබන ගොඩනැගිලි	6 2/3%	10%
4.	මිලදීගත් ඇතැම් ගොඩනැගිලි	6 2/3%	6 2/3%
5.	අපනයනය කළ මෘදුකාංග	25%	25%
6.	ශ්‍රී ලංකාව තුළ සංවර්ධනය කළ මෘදුකාංග	100%	100%
7.	තොරතුරු තාක්ෂණ උපකරණ, ගණක උපකරණ හා ඒවායේ උපාංග	25%	25%
8.	කීර්තිනාමය හැර වෙනත් ඕනෑම අස්පාශ්‍ය වත්කම්	10%	10%

ඒ අනුව ක්ෂය ගැලපීම පහත පරිදි වේ.

විස්තරය	+	-
ගිණුම් ක්ෂය	xxx	-
ප්‍රාග්ධන දීමනා	-	xxx

ක්ෂය කළ හැකි වත්කමක් යනු, (Depreciable Asset)

යම් ව්‍යාපාරයකින් ආදායම් උපදවීමිහි ලා සේවනියුක්ත කරනු ලැබ සිටින ප්‍රමාණයක් දක්වා පමණක් වන්නා වූද, වැහැරීම් සහ ගෙවීයාම්, භාවිතය හෝ කාලය පසු වී යාම හේතුවෙන් එහි වෙළඳ අගය අඩු විය හැකි වන්නා වූද යම් වත්කමක් අදහස් වේ.

නමුත් ඊට,

කීර්තිනාමය, යම් ඉඩමක් හා ඇති සම්බන්ධතාවයක්, යම් අස්ථිත්වයක සාමාජිකත්වය සම්බන්ධතාවයක් සහ වෙළඳ නොගය ඇතුළත් නොවේ.

ප්‍රාග්ධන වත්කම් යනු,

වෙළඳ නොග හා ක්ෂය කළ හැකි වත්කම් හැර පහත ඕනෑම වත්කමක්,

- (i) ඉඩම් හෝ ගොඩනැගිලි
- (ii) සමාගමක හෝ හවුල් ව්‍යාපාරයක සාමාජික අයිතිය
- (iii) සුරැකුම්පත් හෝ අනෙකුත් මූල්‍ය වත්කම්

ii. තුලනය කිරීමේ දීමනා සහ තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු (Balancing Allowance & Assessable Charges)

මෙය අදාළ වන්නේ තක්සේරු වසර තුළදී උපලබ්ධි කරන ලද ක්ෂය කළ හැකි වත්කම් සඳහාය. එවැනි ගනුදෙනුවකදී බදු කටයුතු සඳහා ගැලපීම පහත පරිදි සිදු කළ යුතුය.

- එවැනි උපලබ්ධියක් මත ගිණුම්කරණ ගැලපිලි නැවත ගලපා අහෝසි කරන්න.
- ක්ෂය කළ හැකි වත්කමක් උපලබ්ධිය මත තුලනය කිරීමේ දීමනා හෝ තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු පහත පරිදි ගණනය කර ගලපන්න.

එම වත්කම් උපලබ්ධියෙන් ලද ප්‍රතිශ්චාව	xxx	
අඩු : එම වත්කමේ බදු ලියාහල අගය		
එම වත්කමේ ක්ෂය පදනම	xxx	
මෙතෙක් ලබාගත් ප්‍රාග්ධන දීමනා	(xxx)	(xxx)
තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තුව / (තුලනය කිරීමේ දීමනා)		xxx

වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනාව (Enhance capital allowance)

තක්සේරු වර්ෂයක් තුළදී ශ්‍රී ලංකාවේ අයෝජනයක් කරන (පවතින ව්‍යාපාරයක් පුළුල් කිරීමක් නොවන) තැනැත්තෙකු හට සාමාන්‍ය ප්‍රාග්ධන දීමනාවන්ට අමතරව, වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනාවක් ප්‍රදානය කර ඇත.

- 01) යම් තක්සේරු වර්ෂයකදී ක්ෂය විය හැකි වත්කමක් (අස්පාශ්‍ය වත්කම් හැර) මත දරන ලද මුළු වියදම මත පහත පරිදි වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනාව ලබා දෙයි.

	නිර්ණායකය	අයෝජන ප්‍රමාණය	වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනා අනුපාතය
(i)	උතුරු පළාත හැර ශ්‍රී ලංකාවේ කොටසක භාවිතා කල ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පාශ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ. ඩො. මිලියන 03 ඉක්මවන නමුත් ඇ. ඩො. මිලියන 100 නොඉක්මවන	100%
(ii)	උතුරු පළාත හැර ශ්‍රී ලංකාවේ කොටසක භාවිතා කල ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පාශ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ.ඩො. මිලියන 100 නොඉක්මවන්නේ නම්	150%
(iii)	උතුරු පළාත තුළ භාවිතා කරන ලද ක්ෂය විය හැකි වත්කම් (අස්පාශ්‍ය වත්කම් හැර)	ඇ. ඩො. මිලියන 03 ඉක්මවන්නේ නම්	200%
(iv)	රජයට අයත් සමාගමක ශ්‍රී ලංකාවේ යම් කොටසක භාවිතා කරනු ලබන වත්කම් හෝ කොටස් මත දරනු ලබන වියදම්	ඇ. ඩො. මිලියන 250 ඉක්මවන්නේ නම්	150%

02) යම් තක්සේරු වර්ෂයක අදාළව ඉහත එක් කාණ්ඩයක් යටතේ හටගන්නේ ප්‍රාග්ධන දීමනා වෙනත් කණ්ඩායමක් සමඟ එකතු කළ නොහැකි අතර එම වර්ෂය තුළදී ලබාගත යුතු අතර පසු තක්සේරු වර්ෂයක් (වර්ෂයක් කල් දැමිය හැකිය)

03) වැඩි කළ ප්‍රාග්ධන දීමනා නිසා හටගන්නා අලාභ පහත පරිදි ඉදිරියට ගෙන යා හැකිය.

- ආයෝජනය ඇ. ඩො. මිලියන 1,000 ට වැඩි හෝ ඉහත 04 අයිතමය යටතේ නම් - අවුරුදු 25
- වෙනත් - අවුරුදු 10

ඒ අනුව ගැලපීම පහත පරිදි වේ.

විස්තරය	+	-
කෂය වන වත්කම උපලබ්ධි මත ගිණුම් ගැලපිලි		
- ලාභය	-	XXX
- අලාභය	XXX	-
කෂය වන වත්කම මත ඉහත ගණනය කළ		
- තක්සේරු කළ හැකි ගාස්තු	XXX	-
- තුලනය කිරීමේ දීමනා	-	XXX

❖ **17 වන වගන්තිය - ව්‍යාපාර වත්කම් සතු බැරකම් උපලබ්ධි කිරීමේදී සිදුවන පාඩු**

17 වන වගන්තියට අනුව ව්‍යාපාරික වත්කම් හා බැරකම් උපලබ්ධි වීමෙන් සිදුවන පාඩු පහත පරිදි ගණනය කළ හැකිය.

විකුණුම් ප්‍රතිශ්ඨාව		XXX
(-) පිරිවැය		
(i) අලුත්වැඩියා හා වැඩි දියුණු කිරීම් නඩත්තු වියදම්	(xx)	
(ii) මිලදී ගැනීමේ / අත්පත් කර ගැනීමේ පිරිවැය	(xx)	
(iii) ප්‍රචාරණය, පැවරුම් බදු හා නීතිඥ ගාස්තු	(xx)	(xxx)
වත්කම් උපලබ්ධියෙන් සිදුවන (පාඩු) හෝ ලාභ		XXX

එලෙස පාඩු අඩු කළ හැකි වන්නේ එය,

- ව්‍යාපාර ආදායම් ඉපයීමට භාවිතා කරන ලද ව්‍යාපාරයේ ප්‍රාග්ධන වත්කම් විය යුතුය.
- මුදල් ණයට ගැනීමේදී දරු ණය බැඳීමක් නම්, ව්‍යාපාරයේ ආදායම් ඉපයීමට එම මුදල් යෙදවුමක් දුරට හෝ එම මුදල් වලින් මිලදී ගත් වත්කමක් ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපයීමට භාවිතා කළ තාක් දුරට.
- වෙනත් බැරකමක් නම්, ව්‍යාපාරයෙන් ආදායම් ඉපදවීමට එම බැරකම දැරීමට සිදු වූ තාක් දුරට පමණි.

හිලව් නොකළ පාඩු

යම් වර්ෂයක් සඳහා යම් තැනැත්තෙකුගේ තක්සේරු කළ හැකි ආදායම ගණන් බැලීමේදී යම් අලාභයක් අඩු කිරීම සඳහා 2006 අංක 10 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ යම් විධානයක් මඟින් විධිවිධාන සලසා ඇති විටෙක සහ 2018 මාර්තු 31 වන දින එම අලාභය ඉතිරිව පවතින යම් ශේෂයක් 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනත යටතේ 2018 අප්‍රේල් මස 01 වන දිනෙන් ආරම්භ වන තක්සේරු වර්ෂයක් සඳහා උද්ගත වූ අලාභයක් ලෙස සලකනු ලැබිය යුතු අතර 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ 19 වන වගන්තියේ ඉහත ප්‍රතිපාදන අනුව අඩු කළ හැකිය.

❖ **18 වන වගන්තිය - මූල්‍ය පිරිවැයෙහි අඩු කළ හැකි මුදල**

මෙම වගන්තිය අදාළ වන්නේ බැංකු හෝ මූල්‍ය ආයතන නොවන තැනැත්තන්ට වේ. එවැනි තැනැත්තෙකුට මූල්‍ය පිරිවැය දැරීමේදී අඩු කළ හැකි උපරිම සීමා පනතේ දක්වා ඇත. එම ගැලපීම් පහත පරිදි වේ.

නිෂ්පාදන නොවන ආයතනයක් නම් - ඉඩනොදෙන මූල්‍ය පිරිවැය

$\frac{\text{මූල්‍ය පිරිවැය}}{\text{ණය ප්‍රාග්ධනය}} \quad (4 \times \text{වර්ෂ අවසාන හිමිකම})$
--

ණය ප්‍රාග්ධන යන්නට මූල්‍ය පිරිවැය දරන ලද මූල්‍ය සාධන පත්‍රවල වටිනාකම ගත යුතුය.

හිලව් නොකරගත් ප්‍රමාණයක් වේ නම් ඉදිරි තක්සේරු වර්ෂ 06 ක් තුළ හිලව් කර ගත හැකිය.

සංචිත

සංචිත යනු ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත හැර අනෙකුත් සංචිත වේ.

❖ **19 වන වගන්තිය - ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන මත ඇති වූ පාඩු සඳහා ගැලපීම**

මෙම වගන්තිය යටතේ බදු සඳහා ගිණුම්කරණ ලාභ, ගැලපීමෙන් පසු ව්‍යාපාර හෝ ආයෝජන අලාභ අඩු කිරීම පිළිබඳ නිර්දේශ සපයයි.

මේ අලාභ ඇති වන්නේ ඉහත වගන්ති මත ගැලපීම නිසා වන අතර එය ප්‍රචරිත වසරේ ඇති වූ හෝ පසුගිය වසර 6 ඇතුළත හිලව් නොකළ ව්‍යාපාර පාඩුවක් (අලාභයක්) විය හැකිය.

- මෙම අලාභ ව්‍යාපාර ලාභයකින් අඩු කළ හැකි අතර හිලව් කළ නොහැකි ප්‍රමාණය ඉදිරි තක්සේරු වර්ෂ 6 දක්වා ඉදිරියට ගෙන යමින් අඩු කළ හැකිය.
- සහන අනුපාත මත බද්දට යටත් වන ව්‍යාපාරයක ලාභය මත අලාභ අඩු කිරීමේදී එම සහන අනුපාත ලාභ මත පමණක් අඩු කිරීම කළ යුතුය. සාමාන්‍ය බදු අනුපාත මත බද්දට අදාළ ආදායමින් ඒවා අඩු කළ නොහැක.
- බදු නිදහස් ව්‍යාපාරයක ලාභ මත අඩු කිරීමේ එම ව්‍යාපාරය මත අලාභ පමණක් අඩු කළ හැකිය.
- ව්‍යාපාර අලාභ ආයෝජන ආදායමට ද ගැලපිය හැකිය.
- නමුත් ආයෝජන අලාභ අඩු කළ හැක්කේ ආයෝජන ලාභ මත පමණකි.
- ආයෝජන වත්කමක උපලබ්ධි අලාභ වෙනත් ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි ලාභයකට හිලව් කළ නොහැක.

❖ **24 වන වගන්තිය - බොල් ණය සහ බොල් ණය අයකර ගැනීම පිළිබඳ ගැලපීම්**

1. කපාහල බොල් ණය හෝ වියදමක් නැවත අයකර ගත් අවස්ථාවේ ආදායමක් ලෙස එකතු වේ.
2. උපවිතව ආදායම හඳුනා ගත් විට එකී මුදල් නොලැබෙන බවට සාධාරණව ඔප්පු කළ හැකි විට බොල් ණය ලෙස එම අයකර ගත නොහැකි මුදල් අඩු කළ යුතුය.
3. ලැබිය යුතු ආදායමක් නොලැබෙන බවට සනාථ වන විට එම මුදල බොල් ණය ලෙස කපා හැරීමට (අඩු කිරීමට) ඉඩ දෙනු ලැබේ.
4. බැංකු ව්‍යාපාර ඇතුළු එම ආකාරයේ ව්‍යාපාර වලදී මුදල් අය කර ගැනීම සඳහා සාධාරණ පියවර ගෙන ඇති විට නොලැබූ මුදලක් කපා හැරීමට (බොල් ණය) ඉඩ දෙනු ලබයි.
5. අඩමාණ ණය සඳහා වෙන්කිරීම් අඩු කිරීමට ඉඩ නොදේ.

විශේෂ

2021.04.01 දින හෝ ඉන් පසුව ආරම්භ වන යම් වර්ෂයක ආදායම් ඉපයීම සඳහා දරන ලද අලෙවිකරණ හා සංනිවේදන වියදම් ප්‍රාග්ධන ස්වභාවයේ වුවද අඩු කරගත හැකිය.

ආයෝජන ආදායම් මත තක්සේරු වන ආදායම (Assessable Income on Investment Income)

7 වන වගන්තිය

තැනැත්තෙකු විසින් තක්සේරු වසරක් තුළදී **ආයෝජන මත** තමන්ට **ලැබෙන ලැබීම්** සහ **ලාභ** එම වර්ෂය සඳහා ඔහුගේ ආයෝජන ආදායමකි. ආයෝජන ආදායම් හඳුනා ගැනීමේදී **මුදල් පදනම** සාමාන්‍යයෙන් භාවිතා කරයි.

මෙම වගන්තිය තුළ තැනැත්තෙකුට උද්ගත වන පහත ලැබීම් ආයෝජන ආදායම් ලෙස දක්වා ඇත.

1. ලාභාංශ, පොලී, වට්ටම්, අය කිරීම්, වාර්ෂික, ස්වාභාවික සම්පත් ගෙවුම්, කුලී, අධි මිල සහ රාජ්‍ය භාග
2. ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ
3. ආයෝජනයක් සීමා කිරීම / භාර ගැනීමක් වෙනුවෙන් ලද මුදල්
4. ආයෝජන මත එම තැනැත්තාට ලැබෙන ත්‍යාග
5. ලොතරැයි, ඔට්ටු ඇල්ලීම හෝ සුදු ක්‍රීඩාවෙන් දිනුම් ලැබීම්
6. මෙම පනත තුළ සඳහන් වෙනත් මුදලක්

නමුත් මෙම ආයෝජන සඳහා පහත ආදායම් ඇතුළත් නොවේ.

- සේවා නියුක්ති ආදායම
- නිදහස් ආයෝජන ආදායම්
- අවසාන රඳවා ගත් බදු ගෙවූ ආදායම්
- ව්‍යාපාර ආදායම්

ආයෝජන ආදායම් පිළිබඳ සැලකීමේදී එක් එක් ආයෝජන ආදායම් මත සිදු කළ යුතු බදු ගැලපීම් පහත වේ.

1. ලාභාංශ ආදායම - Dividend Income

සමාගමක් විසින් ලාභ කොටස්, කොටස් හිමියන්ට බෙදා හැරීම මත ලාභාංශ ඇති වේ.

බදු නිදහස් ලාභාංශ (කුන්වන උපලේඛනය)

වාසික සමාගමක් මගින් හෝ 84 වගන්තිය යටතේ රඳවා ගැනීමකට යටත් වන වෙනත් වාසික සමාගමක් මගින් ලබාගන්නා ලද වෙනත් ලාභාංශයකට ආරෝපණය කළ හැකි හෝ ව්‍යුත්පන්න වන ප්‍රමාණයකට වාසික සමාගමක් විසින් සාමාජිකයෙකුට ගෙවනු ලබන ලාභාංශ.

2020 අප්‍රේල් 08 දිනෙන් පසු

නිර්වාසික තැනැත්තෙකුට වාසික සමාගමක් විසින් ගෙවනු ලබන ලාභාංශ මත ද බදු නිදහසක් ඇත.

2. පොලී ආදායම - Interest Income

තැනැත්තෙකුගේ මුදල් ආයෝජන, තැන්පතු, ණයට දීම වැනි ක්‍රියා මාර්ග නිසා පොලී ආදායම් උද්ගත වේ. එම පොලී ආදායම මත දළ පොලිය ආදායම බදු සඳහා හඳුනාගත යුතුය.

බදු නිදහස් පොලී ආදායම් (3 වන උපලේඛනය)

- i. මහ බැංකුව 2008/10/21 සිව හෝ ඊට පසුව නිකුත් කල (Sovereign Bonds) ස්වෛරී බැඳුම්කර මත අනේවාසිකයින්ට හෝ ශ්‍රී ලංකාවේ වාණිජ බැංකුවකට ගෙවූ පොලී.
- ii. පුණ්‍ය ආයතනයක් ලද පොලී ආදායම් එම පොලී අවශ්‍ය තැනැත්තන්ට ආයතනිකමය රැකවරණය සපයන බවට දේශීය ආදායම් කොමසාරිස්වරයා සැහිමකට පත්වන බව.

2020 අප්‍රේල් 01 දිනෙන් පසුව වූ වෙනස්වීම්

- 2020/04/01 දින සිට පහත පොලී සඳහා බදු නිදහසක් ද හිමි වේ.
 - (a) 2018 අප්‍රේල් 01 වන දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි ශ්‍රී ලංකාවේ ඕනෑම තැනැත්තෙකුට හෝ ශ්‍රී ලංකා රජයට ප්‍රදානය කර ඇති යම් ණයක් මත ශ්‍රී ලංකාවෙන් පිටත යම් තැනැත්තෙකු විසින් උපයන පොලිය.
 - (b) ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අනුමැතිය ඇතිව වාණිජ බැංකුවක හෝ විශේෂිත බැංකුවක විවෘත කර ඇති විදේශ ව්‍යවහාර මුදල් ගිණුමක් මත උපයන පොලී ආදායම.
 - (c) 2018 අප්‍රේල් 01 දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි දේශීය, විදේශීය ව්‍යවහාර මුදලින් වටිනාකම නියම කර ඇති ස්වෛරී බැඳුම්කර මත නිර්වාසීයකයන්ට ගෙවන පොලිය.

ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර ද ඇතුළත් ම වටිනාකමට අදාල විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් තීරණය කර ඇති ඕනෑම ස්වෛරී බැඳුම්කරයක් මත ගෙවන ලද පොලිය.

3. කුලී ආදායම - Rent Income

තැනැත්තෙකු තමන්ගේ දේපල කුලියට දීමෙන් මෙම ආදායම උද්ගත වේ.

- එම කුලියට දීම තවත් සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුට දී ඇති විට දළ කුලිය ඔහුගේ ආදායම වේ.
- එම කුලියට දීම රඳවාගත් නියෝජිතයෙකුට දී ඇති විට (ව්‍යාපාරික) ඔවුන් විසින් කුලිය මත රඳවාගත් බද්දක් අය කර ශුද්ධ කුලිය අයිතිකරුට ලබා දේ. එවිට පහත ආකාරයට දළ කුලිය සොයාගත යුතුය.
- කුලී ආදායම් ගණනයේදී එකී දේපල කුලිය දීමට අදාල වියදම් අඩු කල හැකි වේ.
උදා: වරිපනම්, ප්‍රචාරණ වියදම්
- තනි පුද්ගලයින් සඳහා අළුත් වැඩියා සහ ක්‍ෂය වියදම් සඳහා පනතේ 52 වගන්තිය මත 25% සුදුසුකම් සහනයක් කුලී තක්සේරු ආදායම මත ලබා ගැනීමෙන් හෝ සත්‍ය වියදම් ඊට වැඩි නම් සත්‍ය වියදම අදාල පරිදි අඩු කර ගැනීම සිදු කළ යුතුය. (එකවිට මෙම දෙවර්ගයම අඩු කළ නොහැකි බව මතක තබාගත යුතුයි) - 5 වන උපලේඛනය

- 4. අනිකුත් ආයෝජන ආදායම් මත රාජ්‍ය භාග වැනි ආදායම් දළ ආදායම, බද්දට යටත් වේ.
- 5. මැණික් සහ ස්වර්ණාභරණ අධිකාරියේ වෙන්දේසි විකිණීමෙන් වන 2.5% රඳවා ගැනීමේ බද්දක් අය කරන අතර එකී ලැබීමක් නැවත බද්දට යටත් නොවේ. එම අඩු කල බද්ද අවසාන බද්දකි.

(06) සුදු, ඔට්ටු හෝ ලොතරැයි දිනුම් ලැබීමේ ආදායම්

මෙම ආදායම් ලැබීමේදී පහත නියමයන් අදාල වේ.

- රු. 500,000 දක්වා එවැනි දිනුමක් ආදායම් බද්දෙන් නිදහස් වීම. (3 වන උපලේඛනය)
- රු. 500,000 වැඩි දිනුම් 14% රඳවා ගැනීමේ බද්දට යටත්ව ලැබේ. (84 වගන්තිය)
- එලෙස අඩු කළ රඳවාගත් බද්ද අවසාන බද්දකි. (88 වගන්තිය)
- එලෙස රඳවා ගත් බදු අඩු කර ඇති විට එම දිනුම් ආදායම නැවත බද්දට යටත් නොවේ.

ආයෝජන ප්‍රතිලාභ වලින් බද්ද රඳවා ගැනීම (34 වගන්තිය)

84, 84(අ) හා 85 වගන්තිය අනුව, පහත ගෙවීම් වලින් කරන අවස්ථාවේදී අදාළ අනුපාතය යටතේ රඳවා ගැනීමේ බදු අඩු කළ යුතුය.

ගෙවීම් වර්ගය	WHT අනුපාතය
පොළිය හෝ වට්ටම්	5%
වාසික තැනැත්තෙකුට ගෙවනු ලබන පොළියක්	10%
වාසික නොවන තැනැත්තෙකුට ගෙවනු ලබන කුලිය	14%
රාජ්‍ය සහන, අධි මිල, ගාස්තු, ස්වභාවික සම්පත් ගෙවීම්, විශ්‍රාම ගෙවීම්, ලොතරැයි, ත්‍යාග ඔට්ටු හෝ සුදු දිණුම්	14%
ජාතික මැණික් හා ස්වර්ණභරණ අධිකාරියේ වෙන්දේසියක ද විකුණනු ලබන මැණිකක විකුණුම් මිල මත	2.5%
ලාභාංශ	15%

වක්‍රලේඛ අංක SCE/2022/E/03 හා SEC/2023/01 බලන්න.

(07) ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ (ප්‍රාග්ධන ලාභය)

ආදායම් බදු කාර්යය සඳහා ප්‍රාග්ධන ලාභය ආයෝජන ආදායමක් ලෙස සලකයි. ඒ අනුව ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි කිරීමෙන් ලැබෙන ලාභ, **ප්‍රාග්ධන ලාභ** වන අතර ඒ මත 10% ක අනුපාතය යටතේ බද්දට යටත් වේ.

195 වගන්තියට අනුව ආයෝජන වත්කමක් යන්නෙන්,

- (අ) යම් ආයෝජනයක කොටසක් ලෙස දරනු ලබන ප්‍රාග්ධන වත්කම් සහ
- (ආ) ඊට යම් පුද්ගලයෙකු ප්‍රධාන වශයෙන් පදිංචි ස්ථානය (අවුරුදු 03 ක නිමිකාරීත්වය දරා ඉන් අවුරුදු 02 ක් අවම වශයෙන් එහි පදිංචිව සිටියේ නම් අදාළ නොවේ)

ප්‍රාග්ධන වත්කම් යන්නෙන් පහත දැක්වෙන වත්කම් අදහස් වේ.

- (i) ඉඩම් හෝ ගොඩනැගිලි
- (ii) යම් සමාගමක් හවුල් ව්‍යාපාරයක් හෝ භාරයක් පිළිබඳව යම් සාමාජිකත්ව සම්බන්ධතාවක්
- (iii) යම් සුරකුම්පතක් හෝ වෙනත් යම් මූල්‍ය වත්කමක්
- (iv) ඉහත සඳහන් යම් වත්කමක් පිළිබඳව යම් වරණයක්, අයිතිවාසිකමක් හෝ වෙනත් සම්බන්ධතාවක්

නමුත්, වෙළඳ නොගය හෝ ක්‍ෂය විය හැකි වත්කම් ඊට ඇතුළත් නොවේ.

ප්‍රාග්ධන ලාභය/අලාභය = ලද ප්‍රතිශ්ඨාව - වත්කමේ පිරිවැය

ලාභය තීරණය කිරීමේදී පහත කරුණු සැලකිල්ලට ගත යුතුය.

1. වත්කම ආයෝජන වත්කමක් වන්නේ ද යන්න.
2. වත්කම උපලබ්ධි කිරීමට පෙර ව්‍යාපාරයකට කිසිදු ආකාරයකින් සම්බන්ධ වූ කාර්යකට භාවිතා නොකළ බව.
3. වාසික තැනැත්තෙකු සඳහා ගණනය කළ ලාභය රු. 50,000 ක් නොඉක්මවන බව.

වත්කමක පිරිවැය (37 වගන්තිය)

වත්කම අත්පත් කර ගැනීමේ වියදම්	XXX
(+) වත්කම වෙනස් කිරීමේදී දැරූ වියදම්	
(වැඩිදියුණු කිරීමේ, නඩත්තු කිරීමේ, අලුත් වැඩියා කිරීමේ වියදම්)	XXX
(+) අත්පත් කර ගැනීමේදී හෝ උපලබ්ධියේදී දරන ලද අනුසංගික වියදම් (ප්‍රචාරණ, පැවරුම් බදු, නීතිඥ ගාස්තු)	XXX
වත්කමේ පිරිවැය	XXX

❖ 2017/09/30 දිනට පෙර මිලදී ගත් වත්කමක් සම්බන්ධව එදිනට වෙළඳපොළ අගය අත්පත් කරගත් පිරිවැය ලෙස සැලකිය යුතුය.

බදු නිදහස් ප්‍රාග්ධන ලාභ (3 වන උපලේඛනය)

1. මිල ලැයිස්තුගත සමාගමක කොටස් විකිණීමෙන් උපලබ්ධි වූ ලාභය.
2. ආයෝජන වත්කම් උපලබ්ධි ලාභය රු. 50,000 දක්වා (එක් ආයෝජන වත්කමක් මත).
3. වාසික තැනැත්තෙකු තමාගේ ප්‍රධාන නිවස උපලබ්ධියෙන් ඇතිවන ලාභය මත පහත කොන්දේසි සම්පූර්ණ වේ නම් බද්දෙන් නිදහස් වේ.
 - (a) එම තැනැත්තාට උපලබ්ධි පෙර වසර 03 ක් හෝ ඊට වැඩි කාලයක් නිවස අයිතිව තිබීම.
 - (b) එම අයිති වසර 03 තුළ අවම වශයෙන් වසර දෙකක් එම තැනැත්තා එම නිවසේ පදිංචි වී සිටීම.

(දෛනික පදනම මත කාලය ගණනය කළ යුතුය)

වෙනත් ආදායම් ~ Other Income (8 වන වගන්තිය)

සේවානියුක්ත, ආයෝජන හා ව්‍යාපාර යන ආදායම් මූලාශ්‍ර වලට අදාළ නොවන ආදායම් මේ යටතට අයත් වේ.

තනි පුද්ගල බදුකරණය (Taxation of Individual)

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ විධිවිධාන අනුව ඕනෑම පුද්ගලයෙකුට උද්ගත වන ආදායම් ප්‍රභව වන්නේ,

1. සේවා නියුක්තිය මත තක්සේරු වන ආදායම
2. ව්‍යාපාර මත තක්සේරු වන ආදායම
3. ආයෝජන මත තක්සේරු වන ආදායම
4. අනෙකුත් කටයුතු මත තක්සේරු වන ආදායම

මෙම ආදායමේ බදු කටයුතු සඳහා තක්සේරු කරන ආකාරය පිළිබඳව ඉහත දී සාකච්ඡා කර ඇත.

ඒ අනුව තනි පුද්ගලයකු විසින් ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද තක්සේරු කිරීම පහත ආකාරයට විස්තර කළ හැකිය.

පුද්ගලයාගේ නම :

තක්සේරු වර්ෂය :

ආදායම් බදු ගණනය

	+	-	බදු නිදහස් ආදායම්	බද්දට යටත් ආදායම්
සේවා නියුක්ති ආදායම	x	(x)	(x)	xxx
ව්‍යාපාර ආදායම				xxx
ආයෝජන ආදායම				xx
අනිකුත් ආදායම්				xx
මුළු තක්සේරුවන ආදායම				xxx
52 වගන්තියට අනුව				
සුදුසුකම් ලබන			x	
ගෙවීම් සහ සහන			x	
				(xx)
බදු අයවන ආදායම				<u>xxx</u>

බදු ගණනය			
අදාළ බදු අනුපාත පනතේ උපලේඛණ වලට අනුව (පළමු උපලේඛණය)			XXX
ගෙවිය යුතු බද්ද			XXX
(-) බදු බැර			(XX)
ගෙවිය යුතු ඉතිරි / (වැඩිපුර ගෙවූ) බද්ද			<u>XXX</u>

ඒ අනුව තක්සේරු වන ආදායම තෙක් ගණනය කිරීම පිළිබඳ අවබෝධය අප ඉහත දී ආවරණය කර ඇත.

බදු අයවන ආදායමට ගණනය

පනතේ 52 වන වගන්තියේ සඳහන් වන සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන අඩු කිරීමෙන් එම තැනැත්තාගේ බදු අයවන ආදායම ආගණනය කළ හැකිය. ඒ සඳහා මෙම සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන පිළිබඳ අවබෝධය වැදගත් වේ.

සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන - 52 වගන්තිය

පස්වන උපලේඛනයේ සඳහන් සහන

- a. පුද්ගල බදු සහනය තක්සේරු වර්ෂයට රු. 3,000,000 කි.
- b. මුලු කුලී ආදායම් තක්සේරු වන කොටස මත 25% ක දීමනාවක් (සත්‍ය අළුත් වැඩියා අඩු කර නොමැති විට)
- c. වාසික පුද්ගලයෙකු හෝ හවුල් ව්‍යාපාරයක හවුල් කරුවෙකු ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ ඉන් පිටත සැපයූ සේවා මත විදේශ විනිමය ලැබීම්.
- d. 2020.01.01 දිනෙන් පසුව ක්‍රියාත්මක වන පරිදි වාසික පුද්ගලයෙකුගේ ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීමේදී තක්සේරු වර්ෂය තුළදී එම පුද්ගලයා විසින් දරන ලද පහත වියදම්වල එකතුව රු. 1,200,000 දක්වා අඩු කරගත හැක.
 - වෛද්‍ය රක්ෂණ, දායක (රක්ෂණ වාරික) ඇතුළුව සෞඛ්‍ය වියදම්
 - දරුවන් වෙනුවෙන් දරන ලද දේශීය අධ්‍යාපන වියදම්
 - නිවාස ණය සඳහා පොලී ගෙවීම්
 - අනුමත විශ්‍රාම ක්‍රමයකට ගෙවන ලද දායක මුදල්
 - සාධනපත් හෝ සුරැකුම්පත් මිලදී ගැනීම සඳහා දරන ලද වියදම්

පස්වන උපලේඛණයේ සඳහන් සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්

e. පහත කොන්දේසි සපුරන අනුමත පුනා ආයතනයකට සිදු කළ පරිත්‍යාග.

i. අනුමත පුනා ආයතනයකට
ii. මුදලින් කල පරිත්‍යාග
iii. එම පුණය ආයතනය <u>අවශ්‍ය තැනැත්තන්ට</u> ආයතනිකමය රැකවරණය සපයන විට.

පහත සීමාවන්ට යටත්ව අඩු කළ හැක.

❖ උපරිමය	රු. 75,000			
❖ මුලු තක්සේරුවන ආදායමින් 1/3	xxx			
සත්‍ය පරිත්‍යාග වියදම				xxx xxx

← යන අගයන්ගෙන් වඩා අඩු අගය

f. පහත ආයතනයකට මුදලින් හෝ වෙනත් අයුරකින් සිදු කළ පරිත්‍යාග සීමාවකින් තොරව අඩු කළ හැකිය.

- i. ශ්‍රී ලංකා රජයට
- ii. විශ්ව විද්‍යාල පනතට යටත්ව පිහිට වූ උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයකට
- iii. බෞද්ධ හා පාලි විශ්ව විද්‍යාලයට
- iv. ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් පිහිට වූ අරමුදලකට
- v. ප්‍රාදේශීය අධිකාරියක් මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලකට
- vi. පළාත් පාලන ආයතනයකට
- vii. සෙවණ අරමුදලකට
- viii. පළාත් සභා මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලකට
- ix. අපි වෙනුවෙන් අපි අරමුදලට
- x. ජාතික චක්‍රගඩු අරමුදලට
- xi. රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් ජනාධිපති අරමුදලට ප්‍රේමණය කළ ලාභ

* ඉහත සුදුසුකම් සපුරන ගෙවීම් හෝ සහන අඩු කළ පසු එම තැනැත්තාගේ බදු අයවන ආදායම ගණනය කළ හැකිය.

ප්‍රශ්නය 01

ප්‍රනාන්දු මහත්මියට 2020/21 තක්සේරු වර්ෂයේදී පහත ආදායම් ලැබී ඇත.

සේවා නියුක්ත ආදායම	රු. 800,000
ව්‍යාපාර ආදායම	රු. 200,000
ආයෝජන ආදායම	රු. 400,000

ආයෝජන ආදායම තුළ ප්‍රාග්ධන ලාභ රු. 100,000 ක් ද පොලී ආදායම රු. 300,000 වේ.

තක්සේරු වර්ෂය තුළ ප්‍රනාන්දු මහත්මියට වෙනත් ආදායම් ලැබී නොමැත.

අවශ්‍ය වන්නේ,

2020/21 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා බදු අයකළ හැකි ආදායම ගණනය කරන්න.

ගෙවිය යුතු බද්ද ගණනය කිරීම

බදු අයවන ආදායම මත ගෙවිය යුතු බද්ද ගණනය කිරීම සඳහා අදාළ බදු අනුපාත පනතේ පළමුවන උපලේඛණවල සඳහන් වන ආකාරයට පහත දැක්වේ. ඒවා ආදාළ පරිදි යොදා ගැනීමෙන් එම තැනැත්තාගේ ගෙවිය යුතු බදු වගකීම ගණන කළ හැකිය.

පනතේ පළමු උපලේඛණයට අනුව,

1. සාමාන්‍ය පුද්ගලයෙකුගේ ආදායම් මත සාමාන්‍ය බදු අනුපාත

යෝජිත බදු සංශෝධිත අනුව 2020/01/01 වන දින සිට තනි පුද්ගලයන්ට පහත අනුපාත අදාළ වේ. ඒ අනුව බදුවන ආදායමේ,

- පළමු 3,000,000 - 6%
- ඊළඟ 3,000,000 - 12%
- ඉතිරිය මත - 18%

තනි පුද්ගලයෙකුට අදාළ වන අඩු බදු අනුපාත

2. ආයෝජන වත්කම් විකිණීමේ ලාභ මත 10%

3. සේවා නියුක්ති ආදායමේ සඳහන් බද්දට යටත් සේව්‍යාත්මක ලැබීම් මත,

2020/01/01 දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි සේව්‍යාත්මක ප්‍රතිලාභ මත අඩු බදු අනුපාත පහත පරිදිය.

- පළමු රු. මිලියන 10 → 0%
- ඊළඟ රු. මිලියන 10 → 6%
- ඉතිරිය මත 12%

තනි පුද්ගලයෙකුට අදාළ වැඩි බදු අනුපාත

- ඔට්ටු ඇල්ලීමේ සහ සුදු, මත්පැන් හෝ දුම්කොළ යන ඒවායින් සමන්විත වන ව්‍යාපාරයකින් ලැබෙන ආදායම මත - 40%.

ඉහත අදාළ බදු අනුපාත යොදා ගනිමින් එම තැනැත්තා ගෙවිය යුතු බදු වගකීම ගණනය කළ හැකි අතර එම වගකීම මත මෙතෙක් නිරවුල් කර ඇති බදු මුදල් වේ නම් අඩු කර ගැනීමේ අයිතිය පුද්ගලයෙකු සතු වේ. එම අයිතිය **බදු බැරක්** වශයෙන් හඳුනා ගනී.

පුද්ගලයෙකුට අදාළ බදු බැර

1. ගෙවූ පුද්ගල අත්තිකාරම් බදු
2. ස්වකස්සේරු බදු ගෙවීම්
3. විදේශ බදු බැර
4. ගෙවූ ආර්ථික සේවා ගාස්තු
5. හවුල් ව්‍යාපාර ලාභ මත ගෙවූ රඳවාගත් බදු

ඒ අනුව ගෙවිය යුතු බද්දට ඉහත සඳහන් බදු බැර තිබෙනම් අඩු කිරීමෙන් (හිලව්) එම තැනැත්තාගේ ගෙවිය යුතු ඉතිරි බදු වගකීම් හෝ වැඩිපුර ගෙවූ බද්ද ගණනය කළ හැකිය.

පුද්ගලයා විසින් පහත තුන් ආකාරයට බදු ගෙවිය යුතුය.

1. තක්සේරු කිරීමෙන් (ඉහත සඳහන් පරිදි)	= XXX
2. රඳවා ගැනීමේ බදු	= XXX
3. වාරික වශයෙන් ගෙවීම	= XXX
මුළු බදු ගෙවීම්	= XXX

සමාගම් බදුකරණය (Company Taxation)

සමාගම

තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් බදු ගණනය

ව්‍යාපාර ආදායම		XXX
ආයෝජන ආදායම		XXX
වෙනත් ආදායම		XXX
මුළු තක්සේරු වන ආදායම		XXXX
(Total Assesable Income)		
(-) 52 වන වගන්තිය අනුව සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන බදුවන ආදායම (Taxable Income)		(XXX) XXX
දළ ආදායම් බද්ද ගණනය		
බදුවන ආදායම X අදාල බදු අනුපාත (පළමුවන උපලේඛනය)		XXX
(-) බදු බැර (Tax Credit)		
• වාරික ගෙවීම්	(xx)	
• ESC ගෙවීම්	(xx)	
• රඳවා ගැනීමේ බදු (WHT)	(xx)	(xxx)
ඉතිරි ගෙවිය යුතු බදු වගකීම්		XXXX
(Balance tax payable)		

සමාගම් සම්බන්ධව සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම්

➤ පරිත්‍යාග

A. පහත ආයතනයකට මුදලින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් සිදුකළ පරිත්‍යාග සීමාවකින් තොරව අඩු කළ හැකිය.

1. ශ්‍රී ලංකා රජයට
2. විශ්ව විද්‍යාල පනත යටතේ පිහිට වූ උසස් අධ්‍යාපන ආයතනයකට
3. බොද්ධ හා පාලි විශ්ව විද්‍යාලයට
4. ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් පිහිට වූ අරමුදලකට
5. ප්‍රාදේශීය අධිකාරියක් මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලට
6. පළාත් පාලන ආයතනයකට
7. සෙවණ අරමුදලකට
8. පළාත් අධිකාරිය මගින් ඇමතිවරයාගේ අනුමැතිය මත පිහිට වූ අරමුදලට
9. අපි වෙනුවෙන් අපි අරමුදලට
10. ජාතික වකුගඩු අරමුදලට
11. රාජ්‍ය සංස්ථාවක් මගින් ජනාධිපති අරමුදලට කළ ප්‍රේෂණ

B. අනුමත පුනරායතනයකට මුදලින් කළ පරිත්‍යාග පහත සීමාවන්ට යටත්ව අඩු කිරීමට ඉඩ දේ.

උපරිමය	- 500,000	}	යන අගයන්ගෙන් වඩා අඩු අගය	
හෝ				
1/5 x මුලු තක්සේරුවන ආදායම	- XXX	}	XXX XXX	යන අගයන්ගෙන් වඩා අඩු අගය
සත්‍ය මුදල් පරිත්‍යාග වියදම				

C. 2020/01/01 දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි ඕනෑම රාජ්‍ය සංස්ථාවක් විසින් ඒකාබද්ධ අරමුදලකට කරන ලද ගෙවීම් එම සංස්ථාවේ ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීමේදී අඩු කරගත හැක.

සමාගම් සඳහා ඔන බදු අනුපාත

2020/04/08 දින දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් නිකුත් කරන ලද දැන්වීම අනුව, 2020/01/01 දින සිට (බලපැවැත්වෙන පරිදි) සංශෝධන යෝජනා කර ඇත.

- (අ) සමාගමක බදු අය කළ හැකි ආදායම මත - 24%
- (ආ) පහත දැක්වෙන විශේෂිත ව්‍යාපාර මඟින් ලබන ලැබීම් සහ ලාභ මත - 14%
 - කුඩා සහ මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායන්
 - ගෙවීම විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් ලැබෙන්නේ නම් සහ ශ්‍රී ලංකාවට බැංකුවක් හරහා ප්‍රේෂණය කරන්නේ නම්, එවැනි භාණ්ඩ අලෙවි කිරීමේ හෝ විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක් පවත්වාගෙන යාම.
 - නිශ්චිත ව්‍යවසායන්
 - ඉදිකිරීම්
 - කෘෂි සැකසුම්
 - සෞඛ්‍ය සේවා
 - වාසික සමාගමකින් ලැබෙන ලාභාංශ
- (ඇ) නිෂ්පාදනය මඟින් ලබන ලැබීම් සහ ලාභ මත - 18%
- (ඈ) ඔට්ටු ඇල්ලීම සහ සුදු මඟින් ලබන ලැබීම් සහ ලාභ මත - 40%
- (ඉ) මත්පැන් හෝ දුම්කොළ නිෂ්පාදනයන්, නිෂ්පාදනය කිරීම සහ විකිණීම හෝ ආනයනය කිරීම මඟින් ලබන ලැබීම් සහ ලාභ මත - 40%
- සුලු හා මධ්‍ය පරිමාණ ව්‍යවසායන්
 - (i) ශ්‍රී ලංකාව තුළ පමණක් ව්‍යාපාර කටයුතු සිදු කරන තැනැත්තෙකු
 - (ii) අස්ථිත්වයක් වන ආශ්‍රිතයකු නොමැති තැනැත්තෙකු
 - (iii) එම තැනැත්තාගේ වාර්ෂික දළ පිරිවැටුම රු. මිලියන 500 කට අඩුවන තැනැත්තෙකු

නිශ්චිත ව්‍යවසාය යන්තෙන්

- (a) අපනයනය කිරීම, සුළු වශයෙන් පිරිසැකසුම් කිරීම හා ප්‍රතිඅපනයනය කිරීම හා සම්බන්ධ යම් ව්‍යාපාර කේන්ද්‍රීය වෙළඳාමක නිරතව සිටින.
- (b) එක් රටකින් භාණ්ඩ ප්‍රතිසම්පාදනය කර හෝ එක් රටක භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කර එම භාණ්ඩ ශ්‍රී ලංකාවට ගෙන ඒමෙන් තොරව වෙනත් රටකට නැව්ගත කිරීමේ අක්වෙරළ ව්‍යාපාරයක යෙදී සිටින.
- (c) විදේශයන්හි සේවාදායකයන් සඳහා සේවා සැපයීමේ යෙදී සිටින.
- (d) මූල්‍ය සැපයුම් ජාලය, බිල්පත් මෙහෙයුම් කටයුතු කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රධාන පෙළේ ගැණුම්කරුවන්ගේ ප්‍රධාන කාර්යාලීය මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදී සිටින.
- (e) ශ්‍රී ලංකාවේ බන්ධිත ගුදම් හෝ බහු පාර්ශවීය ඒකාබද්ධ කිරීම් වැනි කාර්යය සම්පාදන සේවාවල යෙදී සිටින.
- (f) අන්තර් නැව්ගත කිරීමේ කටයුතුවල යෙදී සිටින.
- (g) භාණ්ඩ මෙහෙයුම් කටයුතුවල යෙදී සිටින.
- (h) විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් ගෙවීම් ලබන නැව් මෙහෙය වන්නන්ට සපයනු ලබන සේවා. (නැව් අලුත්වැඩියා ඇතුළුව)
- (i) විදේශ ව්‍යවහාර මුදලින් ගෙවීම් ලබන ශ්‍රී ලංකාව තුළදී මැණික් හෝ ස්වර්ණාභරණ අලෙවි කරන යම් ව්‍යවසායක් අදහස් වේ.